

ч. 3 (199) 2020

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ЖУРНАЛ
ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ
ТА ІНФОРМАЦІЇ

НАЙМОГУТНІШИМ З УСІХ ЧИННИКІВ, ЯКІ ФОРМУЮТЬ НАЦІЮ, Є ГІН ДО БЕЗСМЕРТЯ,
ДО ТРАДИЦІЇ, ТОБТО ДО ЗБЕРІГАННЯ СПОГАДІВ, УТРИВАЛЕНИХ У ПІСНІ, ЛЕГЕНДІ,
В ІМЕНАХ ВЕЛИКИХ ЛЮДЕЙ, В НАЗВАХ ШАНОВАНИХ МІСЦЬ ТОЩО,
ЯКІ Є НАЧЕ ВТІЛЕННЯМ ІДЕАЛІВ НАЦІЇ.

АНТОНІНА ГОРОХОВИЧ

Під час Відкриття пластового року станиці Львів. Стадіон «Україна», 20 вересня 2020 р. / Фото Юрія Гладкого

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

PLASTOVY SHLIAKH

Реєстраційне свідоцтво КВ №2821 від 12 грудня 1996 року.
Видається щоквартально
© Видає Головна Пластова Булава. Відповідальний за випуск —
пл. сен. Юрій ЛЕСЬКІВ

3 (199) 2020

пл. сен. Юрій ЛЕСЬКІВ
ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР

РЕДАКЦІЯ:

пл. сен. Любомир ОНИШКЕВИЧ
пл. сен. Лариса ОНИШКЕВИЧ
СПІВРЕДАКТОРИ

ст. пл. Тетяна ЛУЩЕНКО
АДМІНІСТРАТОР В УКРАЇНІ

пл. сен. Ольга СВДІЗИНСЬКА
МОВНИЙ РЕДАКТОР

к. і. н. Андрій СОВА
пл. прият. Лідія ЧИР
ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЇ

пл. сен. Мирон БАБ'ЮК
АДМІНІСТРАТОР

ст. пл. вірл. Марічка ПАВЛИШАК-ЗАДОРЖНА
МИСТЕЦЬКЕ ОФОРМЛЕННЯ

АДРЕСИ АДМІНІСТРАЦІЇ

В УКРАЇНІ:

Пластовий шлях, Тетяна Луценко
а/с 104, м. Київ, 04111, Україна
luchtchenko@gmail.com

В ДІЯСПОРІ:

Plastovy shliakh, Myron Babiuk
737 Ulana Lane, Webster, NY 14580-9164, USA
585-872-4263, printmyron@gmail.com

АДРЕСИ ДЛЯ ЛИСТІВ

В УКРАЇНІ:

Пластовий шлях, Юрій Леськів
вул. Зелена, 4, м. Самбір
Львівської обл., 81400, Україна
тел. 067-921-7012
plast.shliakh@gmail.com

В ДІЯСПОРІ:

Plastovy shliakh, L. Onyshkevych
5842 Wyndham Circle N., #105 Columbia, MD 2144
tel. 410-740-1323
onyshlub@gmail.com

Статті, підписані прізвищем, псевдонімом, ініціалами автора, відбивають погляди автора, які не завжди збігаються з думками редакції чи пластового проводу і не конечно є офіційною позицією організації Пласт.

Редакція застерігає за собою право виправляти мову, стиль, а часом скорочувати надіслані статті та відсилати авторам до зміни ті листи, які, на думку редакції, могли б бути для когось образливими.

Використання матеріалів, в тому числі й ілюстрацій, є дозволене за умови посилання на журнал «Пластовий шлях».

Просимо читачів вчасно повідомляти про зміни адреси у відповідні адміністрації. Журнали, які повернулися не з вини адміністрації, висилатимемо вдруге на нову адресу тільки за додаткову платню.

© ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ №3 (199) 2020

З усіма питаннями щодо поширення журналу звертатися в редакцію.

Електронна пошта: plast.shliakh@gmail.com

На першій сторінці обкладинки:

Дівчата з пластового куреня «Бунтарки» на вершині гори Арарат (Туреччина)
27 серпня 2020 р. / Світлина з фотоархіву куреня

ЗМІСТ

ВІД РЕДАКЦІЇ

5 **Юрій Леськів**
Право вибору

З ПЛАСТОВОГО ЖИТТЯ

6 Дві високі нагороди для ст. пл. Миколи Сьокала

7 **Станіслав Андрійчук**

Пласт доступний для кожної української дитини

10 **Марічка Павлишак-Задорожна**

Пригода висотою 5137 метрів: сходження на Арарат

16 **Ігор Олексюк**

«Степовий обрій» — екологічний «гайдашник» на Донеччині

18 **Андрій Рибаків**

З Австралії до України: Орли готові вже до лету!

21 **Богдан Садовий**

Наші цінності — Християнство, Нація, Сім'я та Братерство

24 **Богдан І. Шулякевич**

Зерно виховання

26 **Оксана Микитчак**

Навіть дощі можуть бути, як музика

28 **Оксана Пужаковська (Ємець)**

15 фактів про «Степових Відьом» до 15-ліття куреня в Україні

32 **Дарій Кульчицький**

Скавтська програма під час Коронавірусу

НАШІ ІНТЕРВ'Ю

34 **Дам'ян М'ялковський, Борис Франкевич**

З Григорієм Комаринським — про Гохлянд біля Кенігсдорфа

ПЛАСТ І СУСПІЛЬСТВО

39 **Олесь Юрченко**

З Австралії в Україну — без віз

ОГЛЯДИ І ПОГЛЯДИ

40 **Ярослав Юрчишин**

«Плутократи» Христини Фріланд

ПЛАСТОВА КОЛЕКЦІЯ

42 **Анатолій Петльований**

З нагоди ювілею Сірого Лева

ПЛАСТОВІ ПОСТАТІ

44 **Лариса Онишкевич**

Леся Храплива — біолог, поетка, редактор і педагог

ПЛАСТОВА ІСТОРІЯ

48 **Юрій Юзич**

Пласт у м. Грац (Австрія) у 1930—1950-х роках

НА ВІЧНУ ВАТРУ

53 **Дмитро Штогрин**

54 **Оксана Тарнавська**

56 **Марта Коломиєць**

58 **Роман Досяк** — «Дуся»

Фото Юрія Гладкого

пл. сен. Юрій Леськів, СМ
ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР

ПРАВО ВИБОРУ

В Україні відшуміла передвиборча кампанія. 25 жовтня відбулося волевиявлення громадян. Новобрана влада потроху приступає до кількарічного виконання обов'язків у новостворених об'єднаних територіальних громадах, а також у районних і обласних радах.

Отже, поведемо мову про вибори, а також про політику та Пласт (давня і неоднозначна тема для пластового товариства). Про вибори, бо чимала кількість пластунів в Україні взяла участь у цьому процесі в різний спосіб. Багато висувалося як кандидати в депутати від патріотичних, проукраїнських політичних сил, і це дуже добре! Адже прикро і навіть дивно, що у 2020-му у вже давно незалежній країні далі спостерігаємо відверто неукраїнське — російсько-імперське бажання втручатися в наші внутрішні справи, в даному випадку — шляхом проникання у різні, часто завуальовані, «не наші» партії. Загроза з російського боку та підступність у діях, на жаль, нікуди не зникли.

У таких умовах цінно, що маємо можливість вільно, без примусу чи тиску, здійснювати волевиявлення. Так, законодавство не є досконалим, ще зберігається можливість фальшувань, аби вплинути на результати голосування. Однак за 29 років незалежності ми поволі перетворюємось на більш монолітну націю. Нам довелося винести величезний тягар економічних негараздів, пройти крізь новітні революції та відчути біль війни з російським окупантом. Але можливість вільно обирати своє майбутнє, робити це свідомо, не з-під батога варта того. Тут, на рідних теренах, на тлі авторитарних режимів у сусідніх Росії та Білорусі, це відчувається по-особливому.

Ми — пластуни-виховники і в Україні, і в діаспорі — можемо бути горді з того, що наша виховна праця позитивно вплинула й тепер дає плоди. Нові покоління не уявляють себе в большевицькому рабстві, а ті, хто був юнаком чи юначкою в 1991-му, нині є прикладом для кожного, хто усвідомлює себе українцем, а не просто жителем території в центрі Європи.

Члени нашої організації, які обрали одним з видів своєї діяльності політику, стали відчутно зрілішими, їхня кількість значно зросла. Це, без сумніву, не лише результат пластового виховання, а й наслідок загостреного почуття патріотизму та власної значущості для країни після Революції Гідності чи безпосередньої участі у бойових діях на Донбасі.

Колись прихід до влади того чи іншого члена нашої організації пластовим середовищем станиці, округи чи краю оцінювався рівнем допомоги саме для розвитку Пласту. Погодьтеся: не одного з нас у коридори влади привело розуміння того, що саме з такої позиції легше сприяти нашій організації шляхом допомоги у проведенні таборування, а також отримання осередками чи округами таборових площ, домівок чи навіть вишкільних центрів. Адже як представник громадської організації не один з нас часто зустрічався з нерозумінням чиновниками і депутатами простих речей, зокрема важливості виховання дітей та молоді здоровими духовно, фізично, на патріотичних засадах. Тому дехто з нас вирішував піти в політику, відтак у владу, щоби змінити негативні підходи тих, від кого залежить прийняття рішень.

Метаморфози пластунів-політиків у теперішню пору полягають у тому, що власним прикладом та працею вони запроваджують зміни на краще на менших чи більших територіях, в країні загалом (не забуваючи при цьому й першочергове — різностороннє сприяння розвиткові пластового руху). Маємо молодих народних депутатів України — членів Пласту, до яких можна достосувати таке твердження, а також депутатів місцевих і обласних рад чи навіть очільників громад.

Вище описані спостереження викликають позитивні емоції, бо політика в Україні від цього потрохи набирає нової якості і стає, як кажуть, чистішою. Таким чином сповняється одна з наших мрій про новий люд, нових молодих провідників, які можуть і вміють, а головне — знають, в якому керунку пролягає правильний, здоровий у всіх відношеннях шлях.

Ці міркування довкола однієї з вічних для нас тем про Пласт і політику прийшли на думку після перебігу виборчого процесу в Україні. Як бачимо, існують точки дотику цих двох напрямків нашого життя. А на завершення — декілька рядків з народної творчості.

Якось у мудрого чоловіка запитали:

— Чи довго доведеться чекати змін на краще?

Той відповів:

— Якщо чекати, то довго...

А й справді, можна терпляче тривалий час сподіватися, однак справжні зміни відбуваються внаслідок дій активних громадян, готових стати їхніми рушійними. Потрібно лише вірити і завзято працювати.

А що з цього приводу думаєте ви?

ДВІ ВИСОКІ НАГОРОДИ ДЛЯ СТ. ПЛ. МИКОЛИ СЬОКАЛА

21 квітня 2020 року Головна Пластова Булава відзначила Бронзовим Хрестом за геройський чин ст. пл. Миколу Сьокало, СМ, зі станиці Філядельфія (США) «за врятування життя двох людей від утоплення в океані 14 вересня 2019 року».

Подання на відзначення зробили 29-ий курінь УСП-УПС Велике Плем'я «Сіроманці» ім. А. Гарасевича спільно з Головною Булавою УСП.

14 вересня 2019 року Микола відпочивав на пляжі і почув крики про допомогу від двох людей, яких відносило в океан. Довго не думаючи, кинувся їх рятувати. Пірнув з пірса у воду. Її глибина і стрімка течія ускладнили порятунок людей, але, на щастя, на допомогу прийшли рятувальники.

Приятель друга Миколи ст. пл. Христофор Бей, СМ, повідомив: «Вперше я дізнався про те, що зробив Микола, зі сторінки Facebook його сестри. Тоді зателефонував йому, і він розповів, що трапилося. Він відпочивав і думав, що буде мати гарну неділю, але коли почув, як кричали і кликали на поміч, без вагань кинувся рятувати. Слава Богу, що неподалік були водні змагання на човнах, де працювали рятувальники».

Сестра друга Миколи ст. пл. Мелася Сьокало, Гр., поділилася думками: «Пласт вчить нас бути сміливими, самовідданими та сильними. Мій брат завжди це демонструє. Коли пірнув в океан, він не думав про себе. Він думав про тих двох людей, яким потрібна допомога, і скільки мав сил, рятував їхнє життя. Він є прекрасним прикладом основних цінностей, яких навчає нас Пласт».

В «Українському тижневику» подію більш докладно описала Наталка Салек у статті «Ст. пл. Микола Сьокало одержав Медаль Героя ім. Карнегі». Пропонуємо цей текст в українському перекладі, що його зробив пл. сен. Нестор Шуст, СМ.

Редакція

Знаний американський індустріяліст Ендрю Карнегі створив Фонд Героїв, що відзначає осіб, які ризикують своїм життям, щоби спасти інших. Високою Медаллю Героїв імени Карнегі відзначено ст. пл. Миколу «Колю» Сьокало за врятування хлопця від топлення в бурхливим океані у штаті Нью-Джерсі, в США. До нагороди був такий опис випадку: «Герой Микола Степан Сьокало врятував від утоплення семилітнього Чейса Геннавакера в Атлантичному океані 14 вересня 2019 року неподалік берега в Белмар, Н. Дж. Тітка тримала Чейса, коли вони увійшли в океан. Однак сильна хвиля потягнула їх далі від берега на глибшу воду. Вони махали руками та кликали на допомогу, і 27-літній Микола Сьокало з Лютервіл, МД, відгукнувся. Коли він плив до них, хвиля відлучила Чейса від тітки, а сильна течія потягнула його 90 стіп від берега. Сьокало притягнув Чейса до себе та плив, тримаючи його на собі. Хвилі відтягували їх від берега, але водна охорона завважила це та, вживаючи рятувальні споруди, притягнула до берега. Чейс не був ушкоджений, але Сьокало був фізично виснажений, проковтнув багато морської води. Авто швидкої допомоги доставило Миколу до лікарні, де йому надавали допомогу протягом декількох годин, відтак він одужав».

Історію мужнього вчинку Миколи Сьокало переказав телевізійний канал «CBS News Baltimore» та інші.

Для осіб, які добре знають ст. пл. Миколу Сьокало, його мужній вчинок не був несподіванкою. Вони розповідають про його великодушність та самовідданість, як також добровольчий характер та про багаторічну активність з дітьми в Пласті.

Микола є сином Зірки та Петра Сьокалів. «Коля» народився та виріс у Філядельфії в українській громаді. Він відвідував суботню школу українознавства від першого класу і до закінчення матурою. Він є також членом української скавтської організації Пласт, де брав участь у тижневих сходах під час року та на пластових таборах на «Вовчій Тропі» в Іст Четгем, Н. Й.

Як таборовик «Коля» здобув різні іспити вмілостей, мав приємність жити в природі та запізати українську культурну спадщину; все це — українською мовою. Під час студій в коледжі друг Сьокало був провідником (впорядником) на багатьох пластових таборах. Його любов до Пласту продовжується, він є активним членом куреня УСП «Сіроманці».

Після здобуття середньої освіти він студіював в Університеті Західної Вірджинії (West Virginia University). Там він входив до дружини з відбиванки, яка здобула високі осяги між іншими університетами. Він також грав у футбол (копаного) в знаному Українському Філядельфійському Спортовому Клубі.

Друг Сьокало працює у фірмі «Stanley Black & Decker» як співстратег фірми після практики в програмі продажу та маркетингу.

Без сумніву, 14 вересня 2019 року він був потрібною особою в добрім місці і в добрий час!

«THE UKRAINIAN WEEKLY»,
3 травня 2020 року

ПЛАСТ ДОСТУПНИЙ ДЛЯ КОЖНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДИТИНИ

ст. пл. скоб СТАНІСЛАВ АНДРІЙЧУК, ЦМ,
голова КПС України

Друзі пластуни! Висловлюю вам щирю подяку за підтримку Пласту. Завдяки коштам, які ви пожертвували на розвиток Пласту в Україні в останні роки, вдалося вже так багато зробити, аби реалізувати Стратегію організації. Тут коротко хочу розповісти, на які конкретні проекти було використано вашу фінансову допомогу та чого саме нам разом вдалося досягнути за останні два роки.

Пластуни Канади традиційно підтримують розвиток Пласту, зокрема на Півдні та Сході України. З часу прийняття нової Стратегії Пласту створено близько 15 нових пластових осередків, залучено та навчено 100 дорослих, які зараз розвивають ці середовища. В останні роки спостерігаємо більшу кількість молодих людей, юнаків, які бажають приєднатися до Пласту в цих регіонах, а також батьків, які шукають можливостей для розвитку своїх дітей. В Україні і досі близько 80% молоді не виїжджає за межі свого міста, села або області. В малих містах у дітей досі обмаль можливостей для розвитку, а українських середовищ на Півдні та Сході практично немає або ж просто одиниці. Значна частина дітей, молоді чи їхніх батьків готові говорити українською мовою, проте немає середовища, яке дало б їм впевненість, що говорити українською «нормально» і «не соромно».

Підтримка від пластунів США спрямована на навчання виховників, що дає змогу залучати більшу кількість дітей. Загалом за останні 2 роки завдяки вам понад 1500 дітей приєдналося до Пласту. Зазначу, що в Україні існують «черги дітей», які хочуть стати пластунами. За неофіційними підрахунками, таких дітей є близько 3-4 тисяч. Сьогодні в Україні залучаємо ресурс, щоб охопити принаймні 1000 дітей щороку. Адже для цього потрібно знайти, навчити майже 200 нових виховників, а це близько 20 вишкোলів щороку. І хоча проблема не подолана і виклик досі залишається, ми не зупиняємося і далі шукаємо можливості, щоб всі діти, які цього хочуть, мали змогу приєднатися до Пласту. Адже в цьому і полягає візія організації «Пласт доступний для кожної української дитини».

< Пов'язування юнацьких хустин. Цього моменту в Україні очікує багато дітей, які мріють вступити до Пласту

▲ Візія організації — Пласт доступний для кожної дитини

Від пластунів Австралії ми також отримуємо підтримку на розвиток. Зокрема, ці кошти були спрямовані на те, щоб розробити та впровадити Школу організаційного розвитку. Ця Школа має на меті підвищити навички управління керівників пластових осередків по всій Україні. Навчання покликане допомогти керівникам розробляти плани розвитку осередків. На місцях залучатимуть більше дітей та дорослих, створять домівки для роботи осередків (в тому числі молодіжні центри), вмітимуть знаходити фінансові ресурси для розвитку. Перша Школа вже навчила керівників 30 осередків зі 146, які існують станом на 2020 рік.

ЗАГАЛОМ З ЧАСУ ПРИЙНЯТТЯ НОВОЇ СТРАТЕГІЇ ПЛАСТУ-2030 У 2018 В УКРАЇНІ ВІДБУЛИСЯ СУТТЄВІ ЗМІНИ.

1. Зросло членство з 7000 до 9000 осіб, переважна більшість — діти.
2. З'явилися 22 нові осередки на Півдні, Півночі, Сході та Центрі. Загалом це близько 300 об'єднаних там Пластом дітей сьогодні.
3. Створено перші 5 пластових куренів на Сході.
4. Засновано 4 нові молодіжні центри, де проводяться табори, вишколи. Сьогодні таких центрів вже 7, вони перебувають у власності міст. Досвід показує, що наявність центрів (хоч і державних) значно сприяє зростанню Пласту в регіоні, місті.
5. Налагоджено систему співпраці з державою. Щорічно держава виділяє кошти на проведення пластових заходів у розмірі 3-5 млн грн. Ці кошти дозволяють орієнтовно на 50% зменшити вартість участі дитини у пластових заходах, адже для значної кількості сімей вартість участі дитини в пластовому таборі є непосильною.
6. Керівники 30 осередків пройшли Школу організаційного розвитку.

▲ А пластувати в Україні щоразу частіше розпочинають від Пташатка

З початком пандемії та кризи, звісно, змінилися й умови, в яких доводиться працювати. Кожен з нас відчув це на собі. Тому і проекти для виконання Стратегії дещо змінилися. Найбільшим викликом сьогодні залишається ізоляція та неможливість проведення заходів вживу. Та немає нічого неможливого, і пластуни вже самі знайшли альтернативу, щоб продовжувати виконувати місію Пласту попри будь-які умови — онлайн пластування! І тому певні проекти довелося відкласти, а інші видозмінити під онлайн-формат. За останній рік вдалося здійснити наступне:

• СТВОРЕННЯ ОНЛАЙН-МАТЕРІЯЛІВ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ДОШКОЛІВ

для виховників, зв'язкових, осередкових тощо. Існує велика вірогідність проведення повноцінних вишколів в онлайн-режимі, а тому розглядаємо варіант повноцінної заміни вишколів на онлайн-формат.

• Подальша реалізація проекту «ПЛАСТУЙ ОНЛАЙН» —

загалом це 90 відео-занять, більша частина яких вже є на пластовому YouTube-каналі, для різних вікових категорій дітей. Це допомога виховникам (особливо менш досвідченим) у роботі з дітьми, адже пропонуються практично готові заняття, які можна використовувати.

• Розробка навчальної онлайн-програми для осередкових з невеликих міст та містечок

«II ШКОЛА ОРГАНІЗАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЛАСТУ»,

що має на меті підвищити рівень знань з проектного менеджменту, управління командою, PR та комунікацій, залучення ресурсів. Це допоможе осередкам ставати спроможнішими та зменшувати черги дітей, які бажають записатись до Пласту.

• Розробка 30-годинного онлайн-курсу
**«ЯК СТВОРИТИ НОВИЙ ОСЕРЕДОК
 ПЛАСТУ У СВОЄМУ МІСТІ»**,

що дозволяє в онлайн-форматі отримати необхідні навички та знання для створення нових осередків Пласту там, де їх ще немає. Адже добровольці продовжують зголошуватися і прагнуть створювати середовища, проте в умовах пандемії немає змоги проводити традиційні вишколи.

Ці проекти — це лише частина того, що потрібно зробити Пластові сьогодні, аби продовжити роботу з дітьми, які вже розпочали свої програми, та щоб і надалі давати можливості для розвитку в нових умовах.

Пласт матиме ще безліч викликів у найближчому майбутньому: сформулювати компетентності, які виховуються в Пласті; оновити виховні програми відповідно до сучасних потреб молодої людини; автоматизувати «ручні» процеси в організації; сформувати єдину базу обліку пластунів по всьому світу; зміцнити управління пластовими осередками, щоб на місцях була змога прийняти всіх охочих дітей до Пласту, та ще багато іншого. Та підтримка, яку отримує Пласт сьогодні від вас, дає впевненість, що це цілком реально.

Тож від імені усього Пласту висловлюю вдячність кожному, хто підтримав зміни в організації та в Україні. Адже вони так багато дали для дітей, молодих людей, які розвивають себе. Запит на українські цінності в Україні зростає. Та, на жаль, Пласт в Україні і досі залишається чи не єдиною організацією, що дає дітям та дорослим можливість перебувати в українському ціннісному середовищі.

**ДОПОМОГТИ ПЛАСТУ ВТІЛИТИ
 ЙОГО МЕТУ «СТАТИ ДОСТУПНИМ
 ДЛЯ КОЖНОЇ ДИТИНИ» ВІДТЕПЕР МОЖНА
 НА ПЛАТФОРМІ GOFUNDME:**

<https://www.gofundme.com/f/m8prhz-help-build-scout-movement-in-ukraine>

Мета кампанії на Gofundme — зібрати 1 млн грн (50 тис. дол.). З виникненням пандемії та зі скороченням фінансування від благодійників, бізнесу, держави для втілення Стратегії у 2020 році бракує саме цієї суми.

Щиро вдячні кожному, хто підтримує організацію навіть у такі складні часи. Без вас ті зміни, що відбуваються в українському Пласті, не були б можливими. Адже діти й надалі отримують якісне дозвілля та можливість розвитку в українському середовищі.

Дякую, що підтримуєте Пласт!

^ Без підтримки значні зміни в Пласті були б неможливими

< Ст. пл. скоб. Станіслав Андрійчук, ЦМ, під час відкриття Всеукраїнського вишкільного пластового центру. Буча, 14 жовтня 2018 р. Фото Володимира Неізнаного

ПРИГОДА ВИСОТОЮ 5137 МЕТРІВ: СХОДЖЕННЯ НА АРАРАТ

ст. пл. вірл. МАРІЧКА
ПАВЛИШАК-ЗАДОРОЖНА, БУНТ

Є в нас одна амбітна затія, яка породжує нові звершення, нові випробування і нові пригоди, але про неї трішки згодом.

Для нас, дівчат з пластового куреня «Бунтарки», гори — це особливе місце сили, це найбільша наша бунтарська пристрасть і наше захоплення. А ще — це те, що об'єднує нас з людьми, які близькі нам по духу — Оксана Літинська і Юля Зі.

Разом ми UA Women Expedition. Усі ми різні, з різним досвідом та мотивацією. Силою жіночої команди прагнемо донести цінність індивідуального та командного лідерства.

У рамках підготовки до експедиції ми вирішили провести тренувальне сходження.

Першочерговим нашим завданням було здобути висотний досвід, тобто зрозуміти, як наш організм реагуватиме на висоті більше 5000 м. В умовах карантину, коли більшість країн закрито, вибір був невеликим. Тож ми збираємось на найпопулярнішу вершину 2020 для українців — Арарат.

Чудова ідея об'єднує навколо себе чудових людей. Так до нашої команди долучилась смілива мама «Бунтарки» Лілія Гладиш, пластуни зі станиці Лондон Руслан Фецик і Руслана Бакун та друзі Андрій Гаврилів і Михайло Юсип.

СКАЛАД СУПЕРКОМАНДИ СХОДЖЕННЯ НА Г. АРАРАТ:

Ментори — Оксана Літинська і Юля Зі.

Семеро «Бунтарок» (Аня Олексин, Галя Стрипа, Юля Стрипа, Таня Пацай, Ляна Сидорська, Юля Гладиш і я, Марічка Павлишак-Задорожна).

Особливою ця пригода була також тому, що нас супроводжувала неймовірна жінка, бунтарка по духу Ізмет Інан. Ізмет піднялась на Манаслу (8163 м), ставши першою турецькою жінкою, що це зробила без кисню.

НАШ МАРШРУТ

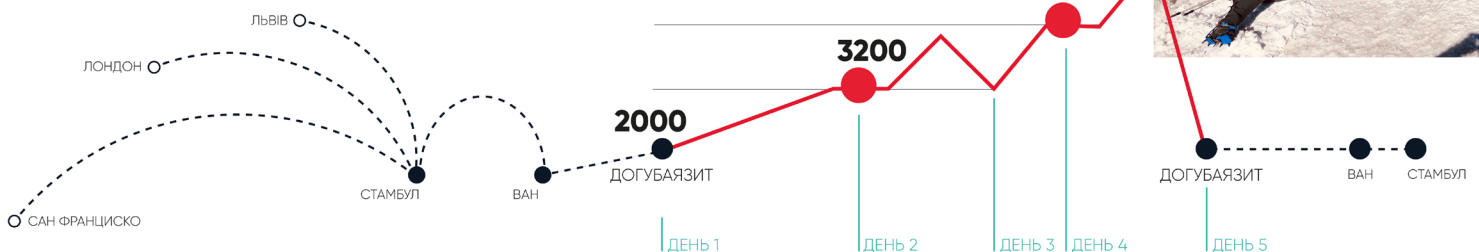
Два перельоти (Львів—Стамбул, Стамбул—Ван), три години їзди Ван—Догубаязит — і ми та 20 кг багажу на кожного біля підніжжя гори Арарат. По дорозі відкривається чудова панорама — широка долина, а посеред неї 5-тисячний велетень Арарат. Навколо нас особливий колорит східної Туреччини, суворі обличчя курдів, запах смаженого м'яса з травами. Сповнені хвилювання у передочікуванні чогось невідомого, чекаємо нашого виходу на маршрут.

ДЕНЬ 1

ПІДХІД ДО БАЗОВОГО ТАБОРУ 3200 м

6 годин легенького ходу під музичку — і ми в першому базовому таборі, з якого відкриваються чудові ракурси на гору. Здається, рукою подати до сяючої вершини, на яку ми дивимось з повагою і острахом. Підбадьорюємо одна одну: «Та не так то й далеко, вже видно наступний табір, а звідти лише кам'янистий пагорб і по снігу трішки».

Нас зустрічають курди, накривають стіл з чаєм і печивом, намети вже розкладені, одним словом, «все включено». Перша ночівля на висоті 3200 була найхолоднішою, тому ми зігрівались як могли, під традиційні курдські танці.

^ Ізмет Інан під час нашої спільної мандрівки на г. Арарат

ДЕНЬ 2

АКЛІМАТИЗАЦІЙНИЙ ВИХІД до 4000 м

Така висота потребує поступової акліматизації, щоб мінімізувати ризики гірської хвороби. Наші речі залишаються у наметах, а ми піднімаємося вище. Кожен йде у своєму темпі.

Трава закінчилася, почався суворий рельєф — увесь із каміння. Піднімаємося до висоти 4000 метрів, звідки на долину Арарату відкривається дивовижний краєвид — так наче із неба, наче з вікна літака. Із цих висот можна добре розглядати як Малий Арарат (3914 метрів), так і частину Вірменії та Ірану. Ці дві країни зовсім поруч.

Дійшовши до місця, лежимо на каменях, засмагаємо, розслабляємося, знімаємо розповіді, відпочиваємо — і вертаємось назад до базового табору.

^ Команда Першої жіночої експедиції у базовому таборі на висоті 3200 м

Ввечері приміряємо кішки, збираємо речі та бавимось нашу улюблену забавку — вимірюємо оксиметром рівень кисню у нашому організмі, щоб знати, як організм сприймає висоту. До речі, кожного ранку та ввечері ми по колу розповідали, як почуваємось — виявилось, що кожен сприймає висоту по-своєму.

ДЕНЬ 3 ПІДХІД ДО ВИСОТНОГО ТАБОРУ 4200 м

Вранці, перед виходом до наступного табору на висоті 4200 метрів, одягаємося тепліше і бадьоро продовжуємо сходження. Дихати тут вже трішки важче: якщо рухатися швидше, задишка з'являється значно швидше, аніж унизу.

П'ять годин ходу — і ми у висотному таборі. Тут якось тісніше і тривожніше — коні, запахи, люди... Хтось, як ми, тільки готується до сходження, інші вже спустилися. Запитуємо у них: «Ну, як там?», не приховуючи надії почути: «Та, в загальному, реально, ну, важко трохи, але дійти можна!». А чуємо: «Слава Україні!»

Ввечері у багатьох явно починається легка гірська хвороба: болить голова, нудить, кисню не вистачає. Підбадьорюємо одна одну, обговорюємо нічний вихід.

За планом виходити маємо о першій годині ночі, щоб до світанку бути нагорі. Це найкращий час, погода вранці зазвичай хороша і вершина не затягнута хмарами. Але йти треба мінімум 6-8 годин.

Вечеряємо і лягаємо спати швидше, аніж зазвичай (орієнтовно о 19.00). Намагатися заснути, коли тобі не хочеться, — завдання не з легких. Але потрібно постаратися: навіть кілька годин сну істотно відновлять сили, і це дуже допоможе перед сходженням. Потрібно розуміти, що організм на такій висоті включає режим виживання, і його необхідно підтримувати.

Одна з особливостей висотних сходжень — потреба постійно і багато пити воду. Тому вибігати вночі з намету — звична справа. Коли знизу мерехтять ліхтарями місто Догубаязит, походи в туалет стають ще романтичнішими.

ДЕНЬ 4 ШТУРМ ВЕРШИНИ 5137 м ТА СПУСК ДО ПІДНІЖЖЯ

Рівно опівночі ми почали готуватися до штурму. З собою тільки найнеобхідніше. У мене був теплий чай в термосі, вода, яка обов'язково замерзне на вершині, і мій улюблений снікерс, який мені так і не знадобився.

Снідаємо нашими традиційними яйцями, обговорюємо самопочуття — і о другій годині ночі ми готові до виходу.

Починаємо підйом.

Ідемо помаленьку: не варто поспішати на цій висоті. Перша ділянка — вузька стежка між величезними каменюками. Навіть добре, що було темно — при світлі ми б жажнулися, як далеко ще до вершини та як тут стрімко. Кисню не вистачає, більшість нудить, йдемо на автоматі, хоча перед кожним кроком все одно потрібно думати, куди ставити ногу. Час від часу допомагаєш собі руками, щоб перелізти через черговий камінь. Глибока ніч, температура мінусова, вітер та кам'яниста ділянка абсолютно вибила нас із сил. Головний біль, нудота, втома — все це заважає йти далі. Проте курінне гасло «Ні кроку назад» лише підкреслює важливість постійного руху, навіть маленькими і вкрай складними кроками.

До вершини залишається якихось 200 м. На підході до льодовика світає, вже видно тінь гори, починається крижана кірка, ми одягаємо кішки. Тупотимо по снігу, як по Місяцю, повільно пересуваючи величезні черевики, чіпляючись кішками за сніг. Але вершину вже видно, вона здається так близько.

Ледве просуваємося, але крок за кроком, останній ривок — і ось вона, омріяна вершина.

Ми дійшли!

**ОСОБЛИВИЙ СВІТАНОК 27 СЕРПНЯ 2020 РОКУ.
БЛИЗЬКО 6:30 РАНКУ МИ З КОМАНДОЮ
UA WOMEN EXPEDITION ЗУСТРИЛИ СОНЦЕ
НА РЕКОРДНІЙ ДЛЯ БІЛЬШОСТІ З НАС ВИСОТІ.
ПЕРШИЙ І ТОМУ ТАКИЙ ОСОБЛИВИЙ ДЛЯ НАС
З ПЛАСТОВИМ КУРЕНЕМ «БУНТАРКИ»
5-ТИСЯЧНИК.**

Сонячно, вітряно і неймовірно радісно. Саме в такі моменти відчуваєш себе справді щасливим, коли поруч неймовірна велич гір. Регочемо і обіймаємося з кожним, хто піднімається слідом. Нарешті згадуємо про прапори, намагаємося втримати їх на вітрі, дрижимо від холоду.

Від надлишку емоцій і нестачі кисню голова паморочиться ще сильніше. Вирішуємо, що час спустатися вниз.

У висотному таборі нас дбайливо зустрічають солодким чаєм. Падаємо в намети без задніх ніг, дві години спимо. Абсолютно без сил збираємо речі і спускаємося до підніжжя (2200 м).

Обгорілі носи, стоптані пальці, обмерзлі руки та мільйон чудових спогадів. Нам сподобалось. Скоро буде ще. Ми плануємо нашу наступну вершину.

Вгорі: спільні фото команди перед початком сходження >

Захід сонця у висотному таборі на висоті 4100 м >

Аня Олексин

Емоції на вершині — це якась нереальна суміш втоми та ейфорії, сльози і сміх одночасно, радість за себе і тих, хто поруч. Проте серед усього цього потрібно залишатися в тонусі і не розслаблятися — в нашому випадку нас чекало виснажливе скидання висоти на три тисячі метрів вниз. Мабуть, ви часто зустрічаєте такий загальноприйнятий вираз про «підкорення вершини». Про гори не можна так, їх підкорити неможливо. В горах ми підкорюємо себе.

Дякуємо Горі, що впустила і відпустила.

Роксоляна Сидорська

Моя перша Гора. Арарат. Уявляю його таким суворим гірським чоловіком, курдом. Він не прощає зупинок, бо зразу здуває вітром: треба йти. Потім заворожує, коли кидає тінь на сусідні гори. Ти вдягаєш кішки і всі найтепліші речі — попереду бачиш червоний прапор, який аж світиться від проміння. А потім Арарат гріє сонцем на вершині. Знаєте, як старший брат, ніби втішно плескає по плечу і каже, що для першого разу непогано.

Дякую моєму пластовому куреню — «Бунтаркам» і команді Першої української жіночої експедиції за цю можливість досліджувати свої межі. Як виявилось, 5137 м і потім 9 годин спуску на 3 тисячі метрів вниз — не межа моїх можливостей. Цікаво, де вона?

Марічка Павлишак-Задорожна

Піднятися на Арарат було непросто, але коли поруч такі неймовірні жінки, все можливо!

Юля Гладиш

Пам'ятаю: глупа ніч, вітер і холод. Я відчуваю нудоту і дике бажання спати. Все, що я повинна робити, — світити собі під ноги, перебирати палицями, пам'ятати, як дихати і повільно йти. Підіймаю голову — вгорі перед очима чорна стіна, позаду — світла міст, що сплять, світла ліхтариків людей, які, так само, як і я, повільно, один за одним, просять, щоб вершина впустила їх. То була магія, тоді я наблизилась до відповіді на запитання «для чого?».

З горою нас!

Юля Зі

Всі ми шукаємо свої змісти в житті. Змісти, в які інвестуємо час, гроші, мрії, емоції. Для мене одним з таких є подолання перешкод в гідній команді з правильною мотивацією. При цьому прийняти відповідальність на себе — це окремий виклик. Навіть якщо всім летіти максимум 3 години до мети, а мені — мінімум 12.

Разом з Оксаною Літинською, третьою україною, яка зійшла на Еверест, другою україною в клубі «Сім Вершин», ми мали за честь менторити та вести до їх висотного рекорду (поки що) — розумних, сильних, сміливих, добрих дівчат з Пластового куреня «Бунтарки».

Для 12 з 14 (я і Оксана були вище) вершина Арарату стала висотним рекордом. Не перестаю тишитись, дивлячись на обличчя тих, хто переміг себе, підкорив свої сумніви та перешкоди і потрапив на вершину, таким чином змістивши кордон своїх можливостей. Кордон в нашій голові! Тіло може набагато більше.

Юліанна Стрипа

О 19:00 на висоті 4200 м, де знаходився табір, ми лягли спати перед штурмом, який починався о 1:30 ночі, але заснути ніхто не міг. Відчуття були, ніби перед захистом диплому, складені штурмові речі і наплечник, нудота чи то від висоти, чи від тривоги — і усвідомлення, що в мене неймовірні подруги, які без питань підписуються на такі божевільні авантюри.

Перед самою вершиною, де існували тільки мої легені, кішки і червоний прапор попереду, до мене підійшов гід Джузеппе, який ішов з іншою командою, взяв за плече і крикнув «Don't think, just go! You can do this!» А я що? Я «can»!

Арарат — згаслий вулкан на Вірменському нагір'ї. Розташований у Туреччині, на березі р. Араксу, поблизу кордону з Вірменією. Арарат, або як називають місцеві жителі, Аґрі Даґї (Гора Болю), є ідеальною вершиною для тих, хто планує відкрити для себе великі гори.

БІЛЬШЕ ПРО ПРОЄКТ UA WOMEN EXPEDITION

У грудні 2020 року ми готуємось стати першою українською жіночою експедицією, що здійснить сходження на 5 вершин Екватору, в тому числі вулкан Чимборасо (6267 м) — найвищу точку від центру землі. Для нас ця експедиція — справді амбітна ціль, її досягнення хочемо випробувати себе та надихнути інших не боятись мріяти про те, що на перший погляд видається за межею досяжності. Варто лише повірити у себе та докласти зусиль.

Вже протягом року ми активно тренуємось та маємо кілька етапів підготовки. Перший етапом був марафон (42 км), який наша команда пробігла у квітні одночасно у Лондоні, Львові та Сан-Франциско.

Сходження на вершину Арарату стало другим етапом підготовки команди в рамках проєкту #find_a_way2020. Дізнатись більше про нас і наші пригоди та підтримати нас можна на нашому сайті:

www.uawomenexpedition.com

«СТЕПОВИЙ ОБРІЙ» – ЕКОЛОГІЧНИЙ «ГАЙДАШНИК» НА ДОНЕЧЧИНІ

пл. сен. ІГОР ОЛЕКСЮК, ЦМ
Світлина з таборового фотоархіву

▲ Під час одного з добрих діл таборовиків для етнографічного музею. Попереду (в пластовій хустині) — автор статті

Одного дня до мене подзвонили двоє моїх знайомих пластунів-юнаків зі сходу України та трохи пожалілися на те, що їхня станиця Краматорськ не дуже активна: якщо з новацтвом все більш-менш добре, то з юнацтвом є певна криза. Як «розбудити» Пласт на Сході та як долучити до організації нових прихильників? Мабуть, на ці питання у хлопців була своя відповідь. Дмитро Гуцман зі Слов'янська та Денис Папін з Краматорська, так звать наших пластунів, вирішили організувати наметовий табір для молоді віком від 14 років. Але де взяти кошти для його проведення, як створити команду і чи це взагалі можливо в сучасних умовах Covid'у? Маючи перед собою ціль, Дмитро самостійно написав грант до благодійного фонду «Карітас Краматорськ», а Денис допоміг із різними комунікаціями. Хлопці виграли 20 тисяч гривень за активного сприяння громадської організації «Теплиця» зі Слов'янська. Це був потужний початок. Далі було складання програми і творення команди. Саме на цьому етапі я був долучений до процесу. Хлопці просили мене приїхати зі Львова на Схід та допомогти організувати належні санітарно-гігієнічні умови для таборування, подбати про безпеку кожного учасника та членів проводу віком до 18 років. Чи міг я відмовити своїм друзям? Рівно три роки тому ці двоє юнаків були учасниками «Карпатського рейду», мандрівного табору для дітей воїнів АТО та ВПО. Крокуючи вузькими стежками з важкими наплічниками впродовж тижня, хлопці довели свою витривалість. Наче знав, що, пройшовши випробування Карпатами та повернувшись до рідних домівок, вони не зупиняться.

Отже, їхньою ідеєю було провести подібний табір, але на сході України, де в степах, в Донецькій області, і я мав допомогти в її реалізації. Сказати, що діти все організували самостійно, буде неправдою. Максим Потапчук, станичний Краматорська, дружелюбний, далекоглядний, цілеспрямований старший пластун, взяв на себе комунікацію з органами місцевого самоврядування, налагодив зв'язок з телебаченням, з партнерами та спонсорами заходу, повністю відповідав за транспортне забезпечення. До команди також приєдналася Надія Матейко, старша пластунка з Коломиї, працююча, рішуча, відважна парамедик, що вела співи та була дуже вимогливою виховницею і, тим не менш, знаходячи магичні слова і застосовуючи чарівні дії, «закохала» в себе увесь табір. Наскільки важливо підтримати схід України, вона висловлює у своїй поезії:

*Я вожу з собою книги:
Вінграновського і Костенко.
Вожу в баулі військовому
Ще Хвильового й Довженка.
Я провожу їх крізь кордони,
Крізь блок-пости в сіру зону.
Я вивожу їх вранці зі степу
І везу їх на захід додому.
Вони бачили мокрі окопи,
Вони знають побиті бійниці,
Вони самі себе вголос читали
У боях на Пісках і Станиці.
Вони тихо ховають пил згарши,
Між прокуреними сторінками,*

Пам'ятають липкий страх звалищ,
Над покинутими домівками.
Я буду носити їх в гори й назад.
Я буду читати їх з барикад.
Я їх розселю в літаки і вагони,
Хай самі вам розкажуть про війну й заборони.

Ще в команді був вихованець станиці Сіверодонецьк, старший пластун Єгор Вітряк, що виконував обов'язки інтенданта. Спокійний, ошадний, винахідливий, надійний, як Чіп і Дейл (герої мультфільму), завжди готовий прийти на допомогу. Читати гутірку про Пласт до нас приїжджав Валерій Вовк із найпівнічнішого міста Донецької області — Святогірська. Незалежний, люб'язний, безкорисливий пластун сеньйор долучався до добрих справ та інколи підготовував нас козячим молоком та свіжим хлібом. Ще багатьох можна згадати добрим словом, але не могу оминати одного підприємця, пана Василя, що постійно «воює» з місцевою владою. Саме він запропонував провести екологічний захід на невеликому острові посеред річки Сіверський Донець. На цьому острові пан Василь вже декілька років проводить патріотичні, мистецькі заходи з молоддю. Він створював нам комфорт: тут була електрика, вже збудовані саморобні туалети, облаштована кухня і навіть газова плита. Пан Василь щоранку привозив нам шість літрів свіжого молока, переправляв човном на пляж. В останній день таборування вчив декого ставати на водну дошку.

Програма екологічного «гайдашника» «Степовий обрій» передбачала заняття з основ надання першої медичної допомоги, історії скавтіну, історії Козаччини (заняття з майстром бойового гопака Віктором Авраменком, дихальні вправи), козацькі рухливі ігри, стрільбу з лука, співи, вікторини, конкурси, імпрези, теренові ігри, гурткові вогники та ватри. Учасники заходу підтримували на острові чистоту, збрали та вивезли з острова кілька десятків мішків побутового сміття, допомогли з прибиранням та перенесенням дерев'яних конструкцій місцевому етнографічному музею. У цьому музеї просто неба писали пейзажі на пленері, знайомилися з історію слобожанських рушників і мали можливість приміряти стародавній одяг.

ЕКОЛОГІЧНИЙ «ГАЙДАШНИК» «СТЕПОВИЙ ОБРІЙ» ТРИВАВ П'ЯТЬ ДНІВ. ПІДВЕДУ ДЕЯКІ ПІДСУМКИ.

1. Слава Богу, всі учасники повернулися до рідних домівок живими та неушкодженими.
2. Програма заходу виконана. Завдяки добрим справам про Пласт дізналося більше дорослих та дітей.
3. Східна округа отримала цінного прихильника — приятеля Пласту, пана Василя, який власним прикладом намагається зробити Донеччину кращою. Завдяки його зусиллям впродовж п'яти днів на острові ми мали очищену воду, світло, інколи інтернет і завжди готовий до послуг моторний човен.
4. По завершенню еко-гайдашника до організації мають намір долучитися десятеро дітей.

^ Урочисте прийняття пана Василя в члени Пластприятя

Через тиждень після завершення заходу мені подзвонив станичний Краматорська Максим Потапчук: «Друже Ігоре, ти знаєш, що гайдашник не закінчився?» «Як не закінчився, було ж закриття, вручення посвідок!» «Та ні, він продовжується онлайн. Учасники створили Viber-групу, де продовжують спілкуватися, обговорювати різні питання, співають українських пісень до пізнього вечора, аж поки бунчужний не дасть сигнал "Нічна... тиша!"»

ЧИ МОЖНА ЗМІНИТИ СХІД УКРАЇНИ? ЯК НА МЕНЕ, ВІН ВЖЕ ЗМІНЮЄТЬСЯ.

v Косу юначці заплітає ст. пл. прух. Надія Матейко

З АВСТРАЛІЇ ДО УКРАЇНИ: ОРИ ГОТОВІ ВЖЕ ДО ЛЕТУ!

ст. пл. АНДРІЙ РИБАКОВ, КО
Світлина з фотоархіву "Карпатських Орлів"

▲ Під час станичного Відкриття пластового року ст. пл. Северин Стець, КО, опікувався новацтвом. Львів, вересень 2018 р.

Цікавою і дуже різною є історія становлення чи відновлення на теренах України пластових куренів, які виникли в діяспорі чи вимушено перенесли туди свою діяльність. Старші пластуни і пластунки по різних краях з плином літ стали сеньйорами і сеньйорками, але з відновленням Україною незалежності не покидали думки передати Пластову Ідею та свої курінні традиції на рідні терени.

У нещодавній розмові історією зародження в Україні одного з таких куренів — «Карпатські Орли» — поділився перший курінний ст. пл. Андрій Рибаків, КО.

Редакція

У нас була своя «пластова банда»: десять осіб, які не належали до жодного куреня УСП. Це був 2015 рік. Ми організували різні акції, здебільшого історичного спрямування, як-от пошанування крутянців чи «Молодь пам'ятає Шухевича». Завдяки цьому ми міцніше заприятелювали. Оскільки всі були без куреня УСП, виникла ідея його створити.

До речі, ми юнакували в різних п'яти куренях УПУ. Основна частина майбутніх членів «Карпатських Орлів» належала до львівських куренів ч. 5 ім. Романа Купчинського і ч. 21 ім. Григорія Сковороди.

Доволі довго міркували: чи робити курінь, як кажуть, «з нуля», чи приєднатися до якогось вже існуючого, чи відродити курінь з діяспори? Ми зійшлися на третьому варіанті. Довідалися, що в Австралії діє курінь УПС «Карпатські Орли», а куреня УСП немає. Обставини склалися так, що ми могли би стати першопрохідцями — цікавий виклик для нас. Нам сподобалася назва «Карпатські Орли»: ми зі Львова, від Карпат недалеко. Назва перегукується з нашою пластовою діяльністю, любов'ю до мандрів. Вирішили сконтактуватися з сеньйорами цього куреня. Це був кінець 2015 року.

Я написав листи декільком пластунам сеньйорам, щоб допомогли з пошуком контактів. На початку 2016 року отримали контакти. Тоді курінним був пл. сен. Михайло Квас, КО. Я написав йому е-листа: про себе трохи, про наше товариство, про те, що нас зацікавив курінь і ми вирішили створити його в Україні. Це був трохи формальний і трохи неформальний лист.

Сеньйори з Австралії радо погодилися. Ми спершу тримали зв'язок за допомогою електронного листування, через скайп. На початку літа 2016-го нам сказали, що в жовтні заплановано відзначити 50-ліття куреня. Нас запросили на подію, щоб поспілкуватися наживо. Отже, шестеро пластунів — ст. пл. Андрій Рибаків, ст. пл. Тарас Говда, ст. пл. Юрій Масюк, ст. пл. Ігор Величенко, ст. пл. скоб Ярмо Кубік, ст. пл. скоб Ростик Кубік, — летіло в Австралію у жовтні в статусі старших пластунів без курінної приналежності, але зацікавлених КО.

Прибувши до Мельбурну, ми були приємно вражені гостинністю. Нас дуже гарно зустріли, допомогли з перельотом, з отриманням віз. «Карпатські Орли» нам дуже посприяли. Без їхньої допомоги ми б туди не потрапили. Вийшло так, що наступного дня по прильоті — празник Покрова Пресвятої Богородиці. Ми взяли участь у Літургії в соборі УГКЦ. Українська діаспора збирається в основному при церквах. Люди там спілкуються, товаришують. Це справило враження. Нас всі запитували: що в Україні?

УКРАЇНЦІ В АВСТРАЛІЇ ДУЖЕ ОБІЗНАНІ У СПРАВАХ НАШОЇ ДЕРЖАВИ: ЩО ВІДБУВАЄТЬСЯ В ПОЛІТИЦІ, СОЦІАЛЬНІЙ СФЕРІ.

14 жовтня ми познайомилися з пластунами Австралії. У них була збірка — апель. З юнацтвом організували ігри, з їхніми батьками поспілкувалися. Таким було перше живе знайомство. Ввечері ми помандрували в Сідней. Провели там три дні. Нашими екскурсоводами теж були пластуни: Славко Іванець, Юрко Вовк, Юрко Суховерський, Роман Дехнич — всі з «Лісових Чортів». Сідней дуже сподобався. Ми мали достатньо часу, щоб оглянути визначні туристичні місця. Перебуваючи в Мельбурні і штаті Вікторія, мали можливість і містом помандрувати, і природу оглянути. Загалом подорож тривала два тижні.

Наша група гостювала у Леоніда Верещака, КО. Наші австралійські старші побратими показали нам дуже красиві місця Вікторії. По Мельбурну теж мандрували з нами. Також ми ближче познайомилися зі старшим юнацтвом, старшими пластунами. Це були наші ровесники і трошки молодші. Відвідали їхню пластову таборову оселю «Сокіл» у штаті Вікторія.

Загалом ми багато спілкувалися з пластунами, переважно з членами куреня, знайомилися з їхніми сім'ями. Люди розповідали, як живуть, ми — про себе, обмінювалися думками про Пласт у них і в нас. Можна сказати, відбувся гарний культурний обмін.

Також ми познайомилися з іншими українськими організаціями Австралії. Це приємні та гостинні люди, вболівають за Україну. Для нас це були незабутні враження: і спілкування з українцями, і країна красива, зі своїми природними особливостями, цікавинками.

Кульмінацією мандрівки стало святкування ювілею куреня. Ми не очікували, що подію аж так добре організують. Було багато гостей. Не лише пластуни, а й інші представники діаспори і навіть консул України в Австралії Микола Кулінич. Все виглядало як офіційна подія, але там всі один одного знають, всі товаришують. Отже, офіційна подія для дружного кола людей. Ми теж там мали слово, подарували «Карпатським Орлам» Австралії з нагоди 50-ліття ікону Богородиці, яку вишила бісером мати нашого пластуна.

На святкуванні звучали народні пісні, приємне враження справили виступи творчих особистостей австралійської діаспори. Виглядало цікаво, було дуже приємно, що на тих теренах не забувають про українські звичаї, традиції. Враження таке, ніби ти не в Австралії, а нікуди й не виїздив зі Львова, зі свого рідного оточення.

Після повернення в Україну серйозно взялися за офіційне створення підготовчого куреня. Хлопці проходили вишколи, щоб отримати дійсне членство і мати змогу подавати документи на реєстрацію. 3 червня 2017 року нас зареєстрували як підготовчий курінь УСП. Це день народження куреня в Україні. На той час нас було 12 осіб: шестеро тих, яких згадав вище, а також ст. пл. Олесь Москальчук, КО, ст. пл. Володя Хлебніков, КО, ст. пл. Гнат Руцишин, КО, ст. пл. Іван Осіпчук, КО, ст. пл. Дмитро Пашук, КО, ст. пл. Назар Наконечний, КО.

▲ Ст. пл. Андрій Рибаків, КО

Почалася активна пластова діяльність вже як членів КО. Двоє з нас (брати Кубіки) були в проводі крайового табору «Легіон». Також хлопці були комендантами та членами проводу курінних таборів. Команда КО брала участь в інтелектуальному змазі «Думай», де посіла третє місце.

У вересні 2017 року ми долучилися до Відкриття пластового року у Львові та Києві. В середині осені поїхали вже як офіційно зареєстровані на крайову спартакіяду в Тернопіль і здобули там третє місце. У грудні 2017-го у Львові спільно зі «Спартанками» організували вишкіл реконструкторських боїв для юнацтва (відтворення періоду середньовіччя). Вишкіл викликав значне зацікавлення (близько 30 учасників). Щороку приєднуємося до збору подарунків для дітей-сиріт на свято св. Миколая, який організовує станиця Львів. Збираємо й опрацьовуємо дитячі листи-побажання, купуємо подарунки. Робимо це всім куренем, бо до акції постійно долучаються і сеньйори КО з Австралії.

2018 рік, весна: організували у Львові вишкіл бюджетного туризму «Компас» для юнацтва від 14 років. У вересні ми знову долучилися до ВПР у Львові і запропонували «фішку» — пластовий заробіток для куреня: готуємо бургери для учасників ВПР, а кошти йдуть у курінну скарбничку.

2018 року на Старосамбірщині відбулася перша Курінна Рада. До нас долучилося ще шестеро старших пластунів, тож нас стало вісімнадцять. Тепер нас разом з прихильниками двадцять чотири. Офіційно маємо дев'ятнадцять членів. У серпні 2018 року в таборі «Легіон» взяли участь Володимир Хлебніков і Северин Стець.

2019 рік: крайовий табір «Леґіон» (відбувався на теренах Львівської, Тернопільської та Івано-Франківської областей). Я був комендантом цього табору, а десять наших членів — у проводі. 2019-го основний фокус ми робили саме на цей табір, який вдалося провести якісно.

Минулого року Курінна Рада відбулася в листопаді у м. Івано-Франківськ. Там ми прийняли двох нових членів і обрали нового курінного ст. пл. скоба Ростислава Кубіка. Від моменту створення і до цієї Ради курінним був я. Восени 2020 ми знову матимемо Раду.

Число нам затвердили 7 травня 2019 року. Тепер ми 53-й курінь УСП «Карпатські Орли».

На даний час втримуємо зв'язок з КО Австралії, періодично спілкуємося. Наші старші побратими цікавляться політичним і громадським життям України, планують відвідати Україну і взяти участь у посьвяті прапора нашого куреня. Плануємо цю подію на 2021 рік. Вже готові макети прапора, треба лише отримати офіційний дозвіл. Двоє членів нашого куреня з Австралії точно готові прибути у Львів. В Австралії зараз є дванадцять членів КО. Від березня цього року ми, як і всі пластуни, зменшили пластову активність. Влітку дехто з нас організував гурткові табори, дехто у серпні мандрував горами. Зараз, як згадував вище, готуємося до Ради. Там обговоримо орієнтовні плани на наступний рік, але COVID-19 вносить свої корективи. Такі реалії, але сподіваємося, це лихо таки минеться.

Наша довідка

43-ий курінь УПС «Карпатські Орли» постав з юнацького гуртка «Орли», який існував у першій половині 1950-х років. Тоді до гуртка належали чотири пластуни: бл. пам. Юрко Сорока, Любомир Дучечко, Леонід Верещака і Нестор Яворський.

Перший Ювілейний Крайовий З'їзд в Австралії відбувся в 1956/57 році в Севіл коло Мельбурну. Для юнаків гуртка «Орли» це була незабутня подія: вони перейшли в ряди старших пластунів і створили самостійний гурток «Карпатські Орли». У 1966 році під час літнього табору з УПЮ до УСП перейшло вісім членів юнацького гуртка «Соколи», і всі вступили до самостійного гуртка «Карпатські Орли». Членство в ті часи нараховувало 13 осіб. В 1967 році чотири старші пластуни перейшли до сеньйорату. У 1972 році гурток «Карпатські Орли» вислав свого члена ст. пл. М. Пика на міжнародну зустріч, яка відбулася на «Вовчий Тропі» в Америці. Наприкінці 70-х років з підтримкою станичної старшини Вікторії відбувалися спортові апелі в Ессендоні. Ці апелі організували та проводили «Карпатські Орли» протягом п'яти років. В тому часі член «Орлів» пл. сен. М. Квас з допомогою інших пластунів опрацював книжечки до трьох новацьких проб.

Від самого початку пластування в Мельбурні члени гуртка «Карпатські Орли» були активні у пластовій виховній праці, займали пости у проводі станиці Вікторія, на терені Австралії — в Крайовій Пластовій Старшині і Крайовій Референтурі УСП. «Карпатські Орли» впродовж довгих років брали активну участь у підготовці і проведенні крайових і місцевих таборів і в утриманні пластової оселі «Сокіл». За довголітню працю в Пласті п'ять членів гуртка «Карпатські Орли» одержали відзначення св. Юрія в сріблі.

У 2001 році Головна Булава УПС зареєструвала 43-ій курінь УПС «Карпатські Орли». В українському суспільному житті члени куреня й надалі працюють у шкільництві, при церквах, громадах і банкових кооперативах. Є членами громадських і церковних хорів.

«Карпатські Орли» — сеньйори і кандидати до куреня старші пластуни — на Покрову в Мельбурні: пл. сен. Володимир Магалаєс, КО, пл. сен. Микола Пик, КО, ст. пл. Ігор Величенко, ст. пл. Андрій Рибаків, ст. пл. Юрій Масюк, ст. пл. скоба Ростислав Кубік, ст. пл. Тарас Говда, ст. пл. скоба Ярмо Кубік, пл. сен. Нестор Яворський, КО. 14 жовтня 2016 р.

НАШІ ЦІННОСТІ – ХРИСТІАНСТВО, НАЦІЯ, СІМ'Я ТА БРАТЕРСТВО

ст. пл. скоб БОГДАН САДОВИЙ

Коли радянська система почала розпадатися і патріотичні середовища в Україні почали шукати нові форми залучення молоді до процесу національного відродження, однією з таких форм став Пласт. Це дозволило згуртувати особливе середовище молодих патріотів, які виховувались на життєвих прикладах віцїлїлих учасників та очевидців національно-визвольних змагань часів Другої світової війни, але не могли відкрито виступати проти радянської окупаційної машини. Заснування куреня було дієвим виявом акумульованої в молодому середовищі енергії, можливістю працювати для потреб Української Нації. Перші члени куреня мали серйозну туристичну підготовку, пройшли військовий вишкіл в совєцькій армії та були активними в громадському та політичному житті. У Києві, Тернополі, Житомирі, Кривому Розі, Бережанах, Чорткові до відродження перших осередків Пласту мали відношення члени куреня «Вовча Ліга». Остаточнo рішення про формування куреня було прийняте на вишкoлі в с. Прошова навесні 1992 року. Статут сформовано в часі ІІ КПЗ в Тернополі, а першим курінним було обрано ст. пл. Івана Гавдиду.

Влітку того ж року члени куреня взяли активну участь у підготовці та проведенні таборів «Клич Лицарів» та «Повстанська Ватра» на Шумщині. На той час, фактично, це була презентація куреня пластовому загалу, де вперше були одягнені хустки в червоно-чорних барвах і курінна відзнака з зображенням вовка.

Основою діяльності куреня стало проведення літніх та зимових таборів, створення системи вишкoлів «Мудрість. Шляхетність. Відвага». Таким чином юнаки та юначки з цілого краю творили навколо куреня живе середовище. Основним акцентом у виховній програмі було практичне пластування з військовими елементами розвідницького типу. Члени куреня вели активну виховницьку працю в Житомирі, Києві (курені ім. Дмитра Донцова, ім. Миколи Міхновського), в Тернополі (ч. 13 ім. Олекси Довбуша), в Бережанах (підг. курінь ім. Дмитра Мирона-Орлика). Табори «Вовчої Ліги» завжди вирізнялись приємною товариською атмосферою серед юнацтва. Багато традицій та звичаїв, започаткованих на таборах ВЛ, перейняли пластуни інших середовищ: відкриття табору алярмом опівночі, читання ідейної цитати першою точкою наказу, дводенні теренові ігри, теренова гра «Вовча Яма» та «Стежа Едельвейс», складання Пластової Присяги при світлі смолоскипів тощо. За час діяльності куреня в таборах виховалось теж чимало юначок, які пізніше, ставши старшими пластунками, самі брали участь в організації таборів. В 2001 році вони заснували курінь УСП «Рутенія».

Великою трагедією для куреня стало вбивство у 2003 році у Києві першого курінного пл. сен. Івана Гавдиди («Гетьман») — діяча патріотичного політичного руху.

Після 2003 року більшість членів куреня були зайняті особистим життям, бізнесом та роботою, тому й пластову діяльність, в основному, покинули, хоча зберегли тісні дружні стосунки. З часом члени куреня почали отримувати пропозиції з різних середовищ дієвих старших пластунів відродити «Вовчу Лігу». Після Революції Гідності колишні члени куреня таки вирішили поновити діяльність. Курінним було обрано пл. сен. Романа Трухіна.

Отримавши схвалення Крайового Проводу, спільно з 12-м куренем УСП «Рутенія» відродили систему вишколів таборових провідників «Мудрість. Шляхетність. Відвага», а влітку 2016-го було відновлено проведення табору «Клич Лицарів», який подано на апробацію крайового табору. В тому ж 2016-му році було відроджено зустріч-змаг «Лисоня».

НАША ІДЕЯ ТА СИМВОЛІКА

В пластовій праці члени куреня завжди виходили з ідейних засад Пласту та рекомендацій, які передавались ще від часів довоєнного пластування. У всій діяльності важливим підґрунтям є ціннісна база куреня, яка тісно перегукується з Трьома Головними Обов'язками Пластуна. Цінності куреня «Вовча Ліга» — це Християнство, Нація, Сім'я та Братерство. Напрямними для формування характеру членів куреня є три чесноти — Мудрість, Шляхетність та Відвага.

Основні символи куреня — червоно-чорна барва та відзнака з головою Вовка — теж відображають нашу ідейну спрямованість. Вибір червоно-чорної барви як основної вказує на тяглість нашої праці та боротьби за Українську Націю від тих, хто проливав свою кров на різних фронтах, захищаючи наші землі та наш народ. Гасло куреня: «На дідька — Хрест! На ворога — Меч!» є живим заклик до боротьби як проти фізичних ворогів, так і проти тих, хто підступно намагається знищувати ідейні основи нашої Нації, і на кожного ворога в нас є відповідна зброя. Готовність до боротьби засвідчує хижка посмішка Вовка на нашій відзнаці. Саме походження символу куреня має тяглість від зображення звіра, що його використовував Дмитро Донцов у своєму «Літературно-Науковому Вістнику». Вовк зображується срібною барвою, яка символізує чистоту наших намірів та благородну ідею.

ДІЯЛЬНІСТЬ

Світ не перестає дивувати нас швидким розвитком, зміною технологій та постійним оновленням знань. Саме тут для пластунів є велике поле для діяльності. Важливе завдання своєї пластової діяльності курінь вбачає у збереженні та використанні нашого головного інституційного іструментарію, який лежить в основі роботи і скавтіngu, і Пласту — це виховання через життя в природі. Цей інструмент не втрачає актуальності та не стає застарілим. Саме в цьому і полягає унікальність скавтської методики. Ми не виховуємо «виживальщиків» чи «рейнджерів», але через цей інструмент формуємо характер юнаків, вміння працювати в групі над проектом, вирішувати кризові ситуації. Цей наголос на праці в нашій традиційній ніші, можливо, і робить діяльність куреня унікальною навіть в пластовому середовищі. Це підтверджується акціями та таборами, які організують члени куреня.

Крайовий табір УПЮ «Клич Лицарів»

не має аналогів за своєю структурою та насиченою програмою, яка передбачена як для юнаків, так і для юначок 1-ї та 2-ї проб, а старше юнацтво залучене як підстаршина. Чисельність «Клича Лицарів» досягала в певні роки більше 80-ти учасників. «Клич Лицарів» —

це підсумковий табір пластового року. Його основна мета — дати можливість кожному пластунові і пластунці перевірити, чи їхні практичні навички відповідають теоретичним знанням, отриманим на щотижневих сходинах. Характерною особливістю табору є насичена програма, дисципліна, ініціативність та дружня атмосфера серед учасників. Після останнього таборового літа апробаційний крайовий табір «Клич Лицарів» подано на отримання статусу крайового табору.

Ще однією популярною акцією, яку, фактично, за-снував курінь, є **осіння пластова зустріч-змаг на горі Лисоні** — побоевищі УСС. Лисоня — місце сили та слави української зброї, де повинен побувати кожен українець. Пластовий змаг-зустріч «Лисоня» є одночасно і підсумком таборового літа, і зустріччю таборових друзів, і шаную полеглим героям. В акції беруть участь представники різних пластових підрозділів (станція, курінь, гурток), які залучені до різних точок програми (тематичні змаги, теренові ігри, ватра тощо).

Передавання досвіду та знань між поколіннями є життєво важливим для якісного проведення вище-описаних таборів та акцій. З цією метою спільно з 12-м куренем УСП та підготовчим куренем УПС «Рутенія» розроблено систему вишколів таборових провідників — «Мудрість. Шляхетність. Відвага», які проводяться протягом року: Мудрість — осінь, Шляхетність — зима, Відвага — весна. Учасники вишколів — пластуни (а деколи й особи, що долучаються до пластового товариства), які мають бажання отримати теоретичні і практичні знання з організації пластових заходів. В основі лежить ідеальний пластовий табір, на прикладі якого вивчаються принципи організації пластового заходу. Масив знань і навичок з організації пластових таборів і вишколів є достатньо об'ємним, тому ми розбиваємо це на три великих блоки.

Розвиваючи тематику життя в природі, курінь створив системні вишколи для УСП-УПС з окремих ділянок практичного пластування — «КОНТРА» та «Бастіон».

На «КОНТРИ» учасники мають можливість повчитись картографії, топографії, навігації та орієнтування. Це практична робота в терені з мапою, компасом та освоєння найсучасніших засобів, що дозволяють орієнтуватись. Це вишкіл, який відкриває нові горизонти в орієнтуванні навіть досвідченим пластунам.

Вишкіл «Бастіон» — це практичний розвиток спеціалізації «пластова піонерка і табірництво» для передачі знань та вмінь, потрібних для організації довготривалого побуту наметових таборів та створення крайової ланки інструкторів.

У 2017 році члени куреня заснували 117 курінь УПЮ ім. Івана Чмоли у Львові та ведуть адміністративну діяльність в булавах Крайового проводу. «Вовки» активно займаються з юнацтвом, новацтвом, пташатами або працюють на адміністративних посадах у станицях Львів, Тернопіль, Луцьк, Київ, Бровари, Новий Розділ, Заболотці та Ізюм. Також маємо своїх представників у Швеції та Польщі.

Члени «Вовчої Ліги» брали активну участь в Революції Гідності та в російсько-українській війні. Деякі досі перебувають на службі у військових формуваннях.

ЦЕРЕМОНІАЛИ КУРЕНЯ

Церемоніали куреня є пластовою таємницею і не розголошуються поза коло «Вовків». Якщо ви коли-небудь щось чули про якісь обряди, напої чи церемоніальний одяг «Вовчої Ліги», запевняємо вас, саме ця інформація є хибною.

НА ДІДЬКА – ХРЕСТ! НА ВОРОГА – МЕЧ!

Більше про нас читайте на <http://wl.plast.org.ua>,
fb: @plastwl. Зголоситися до куреня можна за адресою: wl@plast.org.ua.

Члени куреня — провід і гості табору «Клич Лицарів»: ст. пл. Василь Джас (комендант), пл. сен. Володимир Шевченко, ст. пл. Руслан Романюк, пл. сен. Олекса Талденко, пл. сен. дов. Микола Сульжук (один із засновників куреня), пл. сен. Ростислав Бульдяк, пл. сен. Олег Покальчук (перший голова КПС в період відновлення діяльності Пласту в Україні), ст. пл. Остап Кравець, пл. сен. Тарас Прудко, пл. сен. Олег Єфименко, ст. пл. скоб Богдан Садовий. Околиці с. Стільсько, Львівщина, 18 серпня 2018 р.

ЗЕРНО ВИХОВАННЯ

пл. сен. БОГДАН І. ШУЛЯКЕВИЧ, ЧоК
Світлина з фотоархіву автора

Тут описав кілька епізодів із життя новака, юнака і згодом дорослого чоловіка (тої самої особи) та спроби вплинути на нього, щоб він зрозумів свою вартість та став добрим членом суспільства — а це є завданням кожного виховника в Пласті.

ПЕРШІ КРОКИ

Михась Воробець (це псевдонім) був наймолодшим новаком в рої, де я був виховником. Мені самому тоді було 15 літ, і хоч я гордо носив пластовий ступінь — юнак розвідчик, бути виховником молодих хлопців межі 7 і 11 роками — то все ж таки вселяло страх! Пластові власті Вінніпега (Манітоба, Канада) не дали мені особливої підготовки, зате признали велику віру в мої виховні вмінності, хоч я сам не дуже собі довіряв.

Перші сходини рою відбувалися в пивниці каменіці, де новоспечені новаки зійшлися на сходини зі мною. Ми почали розмови, щоб запізнати один другого. Отож, батько Івася був економістом, а мати брала участь в церковних організаціях, батько Богданчика працював на залізниці і т. д. Від Михася ми довідалися, що його тато був теслею (і то добрим фахівцем!). Михась okazійно придивлявся його роботі та й часами помагав; мати провадила господаркою. Так ми перейшли кожного із семи хлопців, поспівали, вибрали команду, усталили наступну зустріч і згодом порозходилися по домах.

Як братчик я підготовляв гутірки, і молоді головки пильно слухали моїх мудрощів; крім Михася. Він хоч сидів як усі, на долівці, але цілий час крутився, гейби мурашки в задку гніздо звели, і виглядало, що або мої оповідання його не цікавили, або він мріяв про інші речі. Остаточно це мене збентежило, і я звернув йому увагу, що він не слухає про що я говорю. На це Михась: «Прошу братчика, я слухаю!»

«Ну, а коли ти слухаєш, скажи, про що я говорив?»

І так я одержав першу лекцію: Михась точно повторив останні два речення гутірки! Що це таке? Хлопчисько мав певні здібності, про які я не знав і сам був замолодий, щоб їх розпізнати...

ПЛАСТОВА БРАМА

Моя наступна зустріч з юнаками, а особливо з Михасем, відбулася вісім літ пізніше. Я вернувся літньою порою зі студій в Торонті до Вінніпега (де мешкали мої батьки), і знову пластові власті, побачивши мене, попросили, щоб я був бунчужним на юнацькому таборі.

Тепер уже справа була більш поважна, юнаків начислявали до 30, а межі ними — мій «старий» знайомий Михась Воробець. Він менш-більш залишився таким, як був: малий, розсіяний, волосся вкладалося у різні сторони світу, не дуже поважний, а що найгірше — був посміхом усім своїм товаришам. Ой, йой, що робити?! Крім денних обов'язків ми запланували спорудити вхідну браму до табору. Такий проект взяв би біля тижня часу і залишив би явну документацію самого табору та успіхів юнаків. При тім хлопці навчалися б плянування, організації, орудування сокирою, пилою, в'язання вузлів, копання ям, закорення паль, декорування тощо. Ну, а тепер: хто цим займеться? Ціла копа молодих очей звернула увагу в мою сторону, нібито потиху вказали: «друже бунчужний, це ваше діло, скажіть нам».

< Юнацька брама, збудована 1959 року в «Українському парку», Camp Morton, Manitoba. На брамі Ліда (наречена автора, а тепер дружина)

Я спитав: «Хто з вас знає дещо про теслярку, столляр чи будівництво?». Ніхто не підняв руки, тільки дуже непевно підніс свою десницю Михась. Чейже він навчався, коли бачив працю свого батька. Мої споми-ни вернулися до новацьких сходин, а потім до психології; знову, а чому ж не Михась? З другого боку, товариші його не поважали (і я догадувався, що і він в себе не дуже вірив), отож, може... може, мені вдасться витягнути душу молодого людини на вищий рівень.

По коротких розмовах я запропонував, щоб Михась очолив проєкт будівання брами. Варто було послухати відгук юнаків: «Не Михась!», «Таж він нічого не знає!», «Та ніхто з таким невдалим не схоче працювати!» і т. д.

НЕСМАЧНА ЇЖА

Одного дня хлопці почали нарікати на їжу з кухні. Одним з найсильніших критиків був Михась. Тут я подумав, що треба дальше попхати науку, покликав Михася до себе та звернувся до нього: «Михасю, ти дуже добре вив'язуєшся з брамою, і, як бачиш, твої товариші тепер цінять, поважають і виконують твої зарядження. Як ти будеш з ними нарікати, то будеш такий, як вони, а ти показав, що ти маєш особливі здібності і за це тебе хлопці шанують. Ти, замість нарікати, поговори з товаришами і порадьте, як можна поправити їжу; вони тебе послухають, бо шанують тебе». І справді, за кілька годин справа була розв'язана... якось!

Згодом я вернувся назад до школи, пластуни пороз'їздилися по домах, разом з «моїм» Михасем. Шкода було мені, що не міг більше спілкуватися з цим хлопцем.

СОРОК ЛІТ ПІЗНІШЕ

Роки минали, і ми з дружиною приїхали знову до Вінніпега, це був 1994 рік. З летовища ми взяли таксі та подали адресу готелю, де замовили місце. Придивившись на інформацію водія таксівки, читаю, що цей чоловік називається М. Воробець. Вернулися мені спогади про молодого Михася, і я почав розмову:

«Бачу, що ви називаєтеся Воробець. Чи ви колись були в Пласті?»

«Так, я був іще юнаком»

«А чи ваш батько був теслею?»

«Так! А звідки ви це знаєте?»

«Бачите, друже, я свого часу був новацьким виховником, а потім бунчужним на юнацьким таборі, і я пригадую собі Михася Воробця; чи це, може, ви?»

«Так, так, це я. Бачите, я одружився, маю сина і дві праці, щоб забезпечити родині життя. Я навіть синові купив Енциклопедію Українознавства, бо, як знаєте, він мусить знати про ті речі...»

Авто доїхало до готелю, я заплатив, розпрощався та подякував уже старшому Михайлові за услуги. На щастя, він не бачив, як сльоза покотилася з мого ока, бо це не часто буває, щоб виховник побачив хоч маленький вплив своїх зусиль через пів століття...

▼ «Індіяни» при ватрі: хлопці-«індіяни» парадують зі своїм «ватажком».

На знімці зліва: Євген Степчук (+ ревізор Канадського уряду, Оттава), Андрій Береза (+ інженер, викладач електроніки в технічному училищі, Брендон, Манітоба), Юрко Паркасевич (+ механік літаків в Канадській водянній флоті), Юрко Носик (учитель природничих наук в середній школі Вінніпега, емерит), Іван Борис (автомеханік, Вінніпег)

НАВІТЬ ДОЩІ МОЖУТЬ БУТИ, ЯК МУЗИКА

пл. сен. ОКСАНА МИКИТЧАК
Світлина з фотоархіву оргкомітету ЮМПЗ-2017

Пластові табори в Німеччині мають багато спільного з таборуванням в інших краях, однак є деякі особливості. Розповім дещо про таборування в нас.

Ми організуємо як літні, так і зимові табори. Влітку таборуємо на пластовій оселі Гохлянд біля Кенігсдорфа протягом перших двох тижнів серпня.

За останні роки я помітила, що теперішні діти — це генерація, яка виростає в містах і не знає, не відчуває природу. Для них перебування на природі — це величезна зміна, бо вдома ведуть сидячий спосіб життя і мало рухаються.

Тривале перебування серед природи діти сприймають по-різному. Між іншим, це значною мірою залежить від провідів таборів. Є діти, яким складно, деякі просто бояться чи не люблять бути в лісі. Іншим подобається чар вогника, наші вечірні ватри, блиск нічних зірок. Це інтенсивні емоційні моменти, коли діти день за днем перебувають серед природи, при вогнищі розглядають зоряне небо, встають і лягають серед лісу. В містах цього не можна відтворити: співи під гітару, пахучі трави... Навіть дощі можуть бути, як музика. Діти позитивно це переживають, їдуть із цими враженнями додому і місяцями згадують. Але це дуже залежить і від проводу, і від таборової атмосфери. Якщо виховники впевнені в тому, що роблять, добре підготовлені, то зуміють передати дітям багато позитиву. На таборі провід має бути прикладом в усьому. Це навчання не лише для дітей, а й для виховників і батьків. Часто доводиться пояснювати батькам особливості пластового перебування серед природи.

Програма у нас різноманітна. На табори приїжджають виховники з різних країн, багато з України. Ми зацікавлені їх запрошувати (і не лише влітку, а також і на лижні табори). Юнацтво різного віку таборує одночасно — всі три проби, хлопці і дівчата.

У нас не «екологічні» табори, а звичайні пластові, де ми вчимо дітей, намагаючись звернути більшу увагу на природу: щоби квіти чи рідкісні рослини не рвали, знали назви дерев і квітів, дубове листя від кленового могли відрізнити. Трава — теж не просто трава: є різна, з різноманітними лікувальними властивостями. Тож маємо гутірки про лікування (є рослини, які оздоровлюють, показуємо їх наочно). Діти довідуються, що можна зварити з різного зілля, який чай приготувати.

Наше завдання — щоби діти зрозуміли: природа — це не лише холод і комарі, флора і фауна неймовірно важливі для нас. Адже без лісів, без належного ставлення до природи приходять посухи і повені зі своєю руйнівною силою. Нам необхідно зрозуміти екологічну систему і дбати про природу. Під час таборування створюємо можливість для того, щоб діти самостійно готували гутірки на екологічну тему. Для новацтва на таборах тема екології відображається здебільшого в іграх і майструванні.

**ПІД ЧАС ТАБОРУВАННЯ ВЧИМО
СОРТУВАТИ СМІТТЯ. ВСЕ РОБИМО ДЛЯ
ТОГО, ЩОБИ ЙОГО БУЛО ЯКНАЙМЕНШЕ,
ВИКОРИСТОВУЄМО МІНІМУМ ПЛАСТИКУ.**

Вчимо таборовиків робити все можливе з тим, що використовуємо, аби повернути це природі. Тут починається творчість: що зі сміття можна зробити?

Так виникають ідеї про прикраси чи якісь вироби для практичного вжитку.

У Німеччині суспільство доволі свідоме, увага на збереженні довкілля постійна. Німці шанують природу. Тож маємо можливість таборувати в гарних умовах.

Про законодавство. Існує серйозний контроль за якістю харчів. В нас, наприклад, заборонено використовувати на полях отрутохімікати, бо згодом на столах може з'явитися невідомо що, як наслідок, — зріст захворюваності. На літньому таборі використовуємо польову кухню, маємо джерельну воду. Ми її переварюємо і готуємо їжу, не купуємо. Мати джерельну воду на таборі — це теж шанувати ресурси.

ПРИДІЛЯЄМО ЗНАЧНУ УВАГУ ЯКОСТІ ХАРЧУВАННЯ. МИ ВЧИМО ТАБОРОВИКІВ ЗДОРОВОМУ ХАРЧУВАННЮ.

Адже і сама українська кухня — здорова: буряки, гречка... Використовуємо якісні харчі, щоб діти відчували смак і пізнавали традиції української кухні.

Мене завжди тягнуло до природи, на табори. Це особисте життєве зацікавлення і мої переконання: дбати про довкілля. В побуті, наприклад, у місті намагаюся здебільшого послуговуватися велосипедом. Рідко використовую авто. В пластовій організації пробую прищепити любов до життя в гармонії з природою. Важливо, щоб діти це відчули. Важливими є гутірки і табори, щоб показати нашим вихованцям, як треба пластовувати. Адже для сучасної дитини все це не є samozрозуміло. Для їхніх батьків колись так було: мандрували в природу, встановлювали намети. Тепер так не є. Для декого це означає докласти значних зусиль, мовляв, як вижити там, де нема електрики чи води з крану?

✓ Учасники та учасниці ЮМПЗ-2017 на перепочинку під час мандрівки Баварськими Альпами

▲ Головний бунчужний ЮМПЗ-2017 ст. пл. скоб Іван Спринь, СМ, зустрічає учасників ЮМПЗ. Околиці Кенігсдорфа, 12 серпня 2017 р.

Не менш цікавим є традиційний лещетарський табір взимку для УПЮ і УПН. Він відбувається на теренах Австрії. КПС Німеччини — близько гір, тож маємо змогу залучити професійних інструкторів, які щороку приїждять до нас. Тут не менше захоплюючих емоцій, аніж влітку. Карантинні обмеження не триватимуть вічно. Отже, в майбутньому всіх запрошуємо познайомитися з нашою баварською природою у спекотну чи холодну пору року.

15 ФАКТІВ ПРО «СТЕПОВИХ ВІДЬОМ» ДО 15-ЛІТТЯ КУРЕННЯ В УКРАЇНІ

ст. пл. вірл. ОКСАНА ПУЖАКОВСЬКА (ЄМЕЦЬ), СВ

Цього року курінь УСП ч. 32 «Степові Відьми» в Україні святкує 15 років діяльності на рідній землі. Курінь заснували в Австралії у 1963 році. Через роки та океани старші пластунки у Львові відновили його тут, в Україні.

ЯК УСЕ ПОЧИНАЛОСЯ?

27 серпня 2005 року в дворіку Вірменки у Львові (себто Вірменської церкви — одне з місць сили) 5 пластунук заснували курінь «Степові Відьми» в Україні. Усі дівчата і по сьогодні пластують і навіть усі ще є в УСП: Наталя Масяк, Марія Олійник, Тетяна Бей, Наталя Друль та Уляна Овчар. Зараз в Україні пластує 46 «відьом», з яких 6 в статусі прихильниці («зеленухи»). Найстарший 49 років, наймолодший — 19. До того ж, у наших лавах наймолодша комендантка ШБ — ст. пл. вірл. Катерина Скороход. Ще одна «відьма», Ірина Вовк, удостоєна надзвичайним відзначенням в УСП — Орденом Вічного Вогню у бронзі за зразкове виконання Першого головного обов'язку пластуна (Бути вірним Богові та Україні) і невтомну волонтерську працю для військовослужбовців, які воюють на російсько-українській війні. Незабаром вручать орден св. Юрія в бронзі Любі Журко. А Ірина Голубева отримала Грамоту за заслуги перед українським народом від Верховної Ради України. Але є в наших лавах і «відьма», яку двічі викреслювали з Пласту. Проте вона дуже активна пластунка і це лише доводить, що помилялись — це нормально.

КРУГИ

Курінь є місцем сили для дуже відважних, незалежних, працьовитих жінок, які щодня змінюють цей світ на краще. Українські «відьми» пластують у Львові, Тернополі, Києві та Харкові. Маємо зародки осередків в Івано-Франківську, однієнка «відьма» пластує в Луцьку, одна помандрувала до Праги і набрала там гурток, є в Канаді і віднедавна 9 членкинь в Америці. І ще наші улюблені засновниці та багато «відьом» пластують в Австралії.

Кожен наш осередок має свій чар. Осередки називаються «кругами».

Львівський Круг у нас натхненний та атмосферний, любить показувати, побалакати трошки і попрацювати теж.

Київ просунутий, стильний, з почуттям краси та естетики, активний.

Є загадковий Тернопіль, який дуже любить робити добрі справи.

А Харків просто не перестає дивувати. Нам іноді здається, що вони не сплять взагалі, а тільки те й роблять, що працюють для розвитку Пласту та України, допомагають військовим та українізують Схід.

< Поев'ята курінного прапора «Степових Відьом»: ст. пл. Дзвенислава Загайська, СВ — художниця, авторка проекту прапора, та ст. пл. вірл. Оксана Пушаківська Ємець, СВ — головна хорунжа. Львів, 2 квітня 2016 р

ДІЯЛЬНІСТЬ

Ми, «відьми», найбільше працюємо в п'яти напрямках: етнопластування (збереження та плекання українських традицій), благодійна діяльність, виховництво, адміністративна ділянка, робота з УСП. Нещодавно ми заснували Психологічну службу Пласту «Здоровий глузд», яка стала частиною безпекової служби Пласту в Україні.

ЕТНОРЕФЕРЕНТУРА

Саме «відьми» розпочали один з напрямків спеціалізаційного пластування — Етнореферентуру. Ми дуже-дуже хочемо популяризувати українське. Плекати і поширювати все: від знання про вишиванку до українських записів на YouTube. Робити українське модним і сучасним, але пам'ятати про минуле і глибинне — зазирнути в історію свого роду та звичаю. Ми провели уже 5 етнографічних таборів «Етноколесо» (на них відтаборувало 130 дітей) та понад 10 Вишколів української міфології. Наша етнографка Марія Баглай розробила перші етнографічні вмiлості УПЮ «Знавець календаря 1, 2, 3» та «Етнограф 1, 2, 3» і подбала про їх затвердження на крайовому рівні. У 2018 році організували перший Крайовий вишкіл інструкторів етнопластування.

БЛАГОДІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Це особливе джерело натхнення для «відьом». Коли ми творили під проводом Люби Журко акцію для сиротинців, яка називалась «Скільки коштує Любов», потім під проводом нашої засновниці Наталі Масяк робили самі і збирали інших пластунів до проекту «100 добрих справ до 100-ліття Пласту», а сьогодні, завдяки Софії Папірник та Оксані Олійник, щомісяця навідуємось в Геріятричний центр для самотніх бабусь та дідусів. Наша остання акція — літній бал в пансіонаті, де ми обирали короля та королеву балу. Просто до сліз! І так кожен наш візит. Ми вже і в шахи грали, провели купу майстерок, зустрічей та читань. Нам допомагають волонтери з-поза Пласту. І це прекрасно. Були й інші: «Блакитний Великдень» — розписували блакитні писанки для дітей з розладом спектру аутизму, «Книжка, що говорить» — аудіокнига для незрячих дітей, «Книжки на Схід» і безліч інших. А наша Ірина Маркевич — засновниця благодійного фонду «Харків з Тобою».

ВИХОВНИЦТВО

Майже усі «відьми» були чи є виховницями. Найбільше їх трудилось для юнацтва Львівської округи. Але є серед нас і новацькі сестрички (в Харкові, наприклад). Є й ті, які виховали по три гуртки. Ну і купа з'язкових. «Відьми» були чи є зв'язковими в куренях ч. 80 ім. Алли Горської, ч. 18 ім. Уляни Кравченко, ч. 64 ім. Люби Гайовської-«Рути», ч. 66 ім. Єлизавети Гулевичівни, ч. 48 ім. Слави Стецько, ч. 44 ім. Зеновії Франко, ч. 4 ім. Насті Лісовської, ч. 46 ім. Марусі Богуславки та інших. А Ірина Маркевич заснувала перше новацьке гніздо в Харкові — «Вартові Степу».

▲ Учасниці курінної мандрівки «Злетовисько» до Дідової Хатчини. Сидять ст. пл. Софія Кліш, ст. пл. вірл. Катерина Скороход, СВ, ст. пл. вірл. Оксана Пужаковська, СВ, ст. пл. Аліна Андреева, СВ. Позаду ст. пл. Дзвенислава Загайська, СВ. Літо 2020 р.

АДМІНІСТРАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Свого часу «Степові Відьми» очолювали Львівську округу, займали більшість посад у проводі округи, часто брали на себе обов'язок станичних та голів окружних старшин у своїх осередках (Харків, Новий Розділ, Трускавець, Київ). Наша Баба Яга, Люба Журко, була Крайовою Референткою УПЮ, а тепер є заступницею Головного Булавного УПЮ.

ПРАПОР

2 квітня 2016 року «Відьми» посвятили свій прапор. Взагалі ми плекали ідею прапора ще з 2011 року. На прапорі «Відьми» об'єднані всесвітнім колом. У центрі — основний символ, квітуче дерево, та традиційний український символ Берегині. Так і переплелись у нашому курені одвічне прагнення до вдосконалення, росту та жіноче начало — берегиня сімейних цінностей. Біла квітучого дерева — австралійська та українська «відьми», які об'єднані спільною ідеєю. Авторкою цього образу є «відьма» і художниця Дзвінка Загайська. Тоді наш курінь обрав собі Хресного Батька, який освятив з нами прапор, — це пл. сен. Юрко Мончак, Вовкулака.

^ Під час курінної мандрівки «Злетовисько» до Дідової Хатчини. Спереду: ст. пл. вірл. Марта Пецюх, СВ, та ст. пл. Христина Скороход, СВ. За ними ст. пл. Оксана Оліярник, СВ. Літо 2020 р.

ТРАДИЦІЇ

«Відьми» мають багато різних традицій, таємних та не дуже. Наприклад, на третьому ступені у «відьмах» пластунка обирає собі посестру, найближчу по духу «відьму», яка допомагає їй пройти випробування та просуватись у курені по ступенях, робити добрі діла та працювати над собою. Маємо багато традицій, пов'язаних з одруженням: напередодні весілля «відьми» роблять дівич-вечір нареченій, де ми влаштовуємо «килимок» для нареченого — розпитуємо його про все, що заманеться. На килимок він повинен прийти з мітлюю. Чого в нас вже не було: і мітли з пензлика, і саморобні сережки, і навіть напій «Три мітли». На найвищому ступені «відьма» отримує від товариства плац та мітлю.

>
Коло на таборі «Етноколесо». Комендантка ст. пл. вірл. Олена Боднарук, СВ, та учасниці й учасники табору. Околиці с. Урич, літо 2019 р.

ЧЕРЕЗ ВІДСТАНІ ТА ОКЕАНИ

До 14-ліття «відьом» в Україні ми зустрілись з нашою засновницею Зоєю Калинюк та «відьмою» з Австралії Марійкою Миронюк. 2019 року ми зустрілись ще з багатьма «відьмами» з Австралії: Роксоланою Суховерською, сестрами Сліпецькими та Ганною Шухевич. Це просто неймовірні відчуття, таке враження, що ті австралійські «відьми» такі самі, як ми, наче старші сестри. Ми дуже насміялись на наших зустрічах. Говорили про серйозне — глибоке та високе. Друзі і подруги, читачі і читачки, чесно скажу, — не могли наговоритися, хоч ніколи до того в житті й не бачились. У 2012 році засновниця СВ в Україні Тетяна Бей їздила в Австралію виховницею на табір. І там вона зустрілась з «відьмами», послухала багато історій, переписала багато традицій, які ще досі переповідає та впроваджує в Україні.

ТЕРМІНОЛОГІЯ

Наше привітання — «Шару-Шарі». Гасло — «Сестринство понад усе». І слава Богу, воно так і працює. Маємо ще купу фاینих словечок: Кагла, Старуха, Попихайло, Мольфар, Чари-Мари. Можете здогадатись, що кожне з них означає.

▲ Відновлюємо у Львові традиційне дійство: «Степові Відьми» водять Маланку. Кошти, які заробили, передали на благодійність. 13—14 січня 2016 р.

ЧОГО НЕ ЗНАЄТЕ ПРО КУРІНЬ

Один із засадничих принципів — в курінь СВ приймають лише односторонньо. Бо думка кожної нашої членкині важлива. Тому курінь вже 15 років монолітно працює без скандалів і розколів.

ЩАСТЯЧКА

Саме так називають в курені діток «відьом». Багато українських «відьом» вже мають діток. Сімох діток ми похрестили в курені. Себто 7 «відьом» стали кумами для інших «відьом». Для нас це показник спорідненості та близькості. Кожній народженій в курені дитині дарують намисто-згарду (якщо дівчинка) і маленьку крайку (для хлопчика).

НАША СПІЛЬНА МРІЯ

«Степові Відьми» мріють про «відьомську хату». Така пластова оселя, де ми будемо чарувати наші добрі справи. Вона буде приймати багато пластунів і інших добрих людей у своїх стінах. Ми її омріюємо вже давно. Уявіть собі: красива хатка в горах, з садочком. Ми вже зробили перший крок — заснували наш фонд хати. Грошей там небагато. Але «Буйно мріяти» закликав друг Богдан Гаврилишин, тож ми так і робимо.

Навіть не знаю, як жити без «відьом».

СКАВТСЬКА ПРОГРАМА ПІД ЧАС КОРОНАВІРУСУ

пл. розв. ДАРІЙ КУЛЬЧИЦЬКИЙ,
станція Вашингтон, США

Що Пласт робить під час карантину? Навіть якщо безпека не є одним з Трьох Головних Обов'язків, пластуни дбають про здоров'я. І ми маємо бути розумними під час пандемії і в майбутньому. Маємо бути готові провести сходи виртуально чи безпечно, з масками.

Отже, розповім, що Пласт у США виконав навесні і влітку.

Я був братчиком у Вашингтонській станиці, і ми (булава) вели кілька сходи через «Zoom», коли президент запровадив національний «lockdown».

Для юнацтва і новацтва¹ були створені нові вмілості: «Пластуй онлайн: COVID 19» та «Новакуй онлайн» (як бути активним пластуном вдома). Ми виконували ці вмілості з учасниками. Було дуже цікаво та приємно бачити новаків навіть у такій новій атмосфері. Знаю, що мої новаки були щасливі бачити один одного перший раз за кілька тижнів.

Булава провела декілька рад, і наш станичний пл. сен. Андрій Демидович, ЧМ, замовив піцу до кожної хати, тож ми провели популярне в Америці «pizza party». Закриття було через «Zoom», і пл. вірл. Катя Іравт офіційно отримала посвідку, ставши вірлицею! Попри те, що часи були важкі, ми вели заняття з усмішкою і добрим настроєм, бо пластун завжди є доброї гадки.

Вже в травні Пласт у США зрозумів, що треба якось таборувати, і вирішили це зробити виртуально. КПС виділила один тиждень від звичного окружного табору для кожної оселі, яка провадила табір сім днів. Оселя «Писаний Камінь» веда перший тиждень, «Вовча Тропа» — другий, «Новий Сокіл» — третій. Я мав можливість бути виховником на двох оселях цього літа: братчиком на «Вовчій Тропі» і другом на «Новому Соколі».

В п'ятницю, 24 липня, «Новий Сокіл» був господарем прощальної ватри для всіх осель. Це об'єднало пластунів у США і навіть кілька осіб з Німеччини та України! Ми всі скучили за правдивою ватрою і згадали декілька приємних моментів з попередніх ватр. Вважаю, що це було доволі успішно і що «Новий Сокіл» зробив все можливе, щоб створити таборову атмосферу. Всі оселі ніколи не змогли б об'єднатися, якби не цей вірус! Варто дивитися позитивно на все, що відбувається, бо ми наразі не змінимо нашу фізичну ситуацію.

Тепер перейдімо до наших кузинів — американських скавтів. Що ж вони робили з учасниками в Boy Scouts of America (BSA/BCA).

BSA вживали «Zoom» і «Google Hangouts», щоб вести сходи. Їхнє юнацтво раз на тиждень мало сходи через ці програми. Влітку BSA провів виртуальний табір тривалістю шість тижнів, і протягом кожного з цих тижнів всі концентрували увагу на іншій вмілості. Протягом табору учасники могли здобути до шести вмілостей. BSA теж створили вмілості до карантину і коронавірусу, як і Пласт. Їхнє новацтво (subscouts) мало дуже подібні сходи. Табір відбувався п'ять тижнів і щоп'ятниці — за допомогою Facebook. Кожен згідно з програмою міг робити протягом цих тижнів те, що вважав за потрібне.

Отже, бачимо, що Пласт і BSA дуже подібно проводили заняття.

Сподіваюся, що невдовзі ми зможемо таборувати звично, але зараз мусимо бути розумними, уважними до безпеки і дбати про наше здоров'я. Якщо це означає, що ми будемо змушені дотримуватися соціальної відстані, адміністрація має це забезпечити. Може, зуміємо виготовити і носити маски з лілейкою. Ми не знаємо, чи ця ситуація буде «новою нормальністю», але треба бути готовими до неї.

Віртуальний
Новий Сокіл 2020

До Нескінченності і Далі

**ВІРЮ, ЩО ПЛАСТ І ВСІ МИ
ВТРИМАЄМОСЯ В ЦИХ НОВИХ
РЕАЛІЯХ І ЗА ЯКИЙСЬ ЧАС ЗНОВУ
БУДЕМО ПРИСУТНІМИ НА
СПРАВЖНІХ ВАТРАХ, ПРИ
ПОДУМ'І ВЕЧІРНЬОГО ВОГНЮ,
З ПІСНЯМИ І ГУМОРОМ.**

¹ «Ресурси, щоб провадити програмою під час кризи Коронавірусу, COVID-19». ІнстаПласт — Ресурси, щоб провадити програмою під час кризи Коронавірусу, Covid-19 (Пласт Канада — Plast Canada), 2020

✓ Відкриття табору УПЮ «Вовча Школа». Міддлфілд, штат Огайо, липень 2017 р.

ПЛАСТОВА КОЛЕКЦІЯ

СТАНІЦЯ ЧОРТКІВ ОБІЦЯЄ ЗДИВУВАТИ ЩЕ НЕ РАЗ

пл. сен. АНАТОЛІЙ ПЕТЛЬОВАНІЙ

Восьмого серпня 2019 року станиця Чортків, в рамках військово-історичного фестивалю «Чортківська офензива», провела дводенний захід для пластунів з нічною тереновою грою «Чортківська офензива» в програмі.

Готуючи цей військово-історичний фестиваль, ми з львівським істориком Олександром Дедиком, автором монографії «Чортківська офензива», відшукали історію про невідомого пластуна, який 08.06.1919 року допоміг десятьом воякам Галицької Армії взяти у полон близько півтори сотні польських вояків, двох старшин та 8 скорострілів.

Ми не могли оминати цю надзвичайно цікаву сторінку нашої історії, тому відкрили пам'ятну дошку «Невідомому пласту...» рівно через 100 років з часу тих буремних, але героїчних Українських визвольних змагань.

< Анатолій Петльованій (ліворуч) з однодумцями Оксаною Горячюю та Олександром Канищем із листівками Пластової Пошти біля цолино відкритої пам'ятної дошки, серпень 2019 р.

50 ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ 3|2019

УВАГА: УТОЧНЕННЯ ДАТИ

До редакції звернувся пл. сен. Анатолій Петльованій — наш читач із Чорткова і постійний дописувач. Звернув увагу на неточності у числі 3 (195) за 2019 рік.

В публікації «Станиця Чортків обіцяє здивувати ще не раз», у першому абзаці на стор. 50 читаємо: «Восьмого серпня 2019 року станиця Чортків...». Правильною є дата 8 червня 2019 року.

На цій же сторінці в тексті до світлини — така ж помилка. Світлину зроблено не у серпні, а 8 червня 2019 року.

Дякуємо автору за це важливе уточнення і перепрошуємо за помилку.

Редакція

Друг Григорій Комаринський (ліворуч)
з Іваном Волянським, редактором
«Християнського Голосу» та автором
численних новацьких таборових сценек

З ГРИГОРІЄМ КОМАРИНСЬКИМ —

ПРО ГОХЛЯНД БІЛЯ КЕНІГСДОРФА

Історична пластова оселя Гохлянд біля Кенігсдорфа знаходиться в підгір'ї баварських Альп, 50 км на південь від баварської столиці і центру Пласту в Німеччині — міста Мюнхен. Там від 1954 року (через 7 років після Свята весни в Міттенвальді) пластуни Німеччини почали організовувати пластові табори. Особливості цієї оселі — природне джерело, таємничі ліси і близькість до мальовничих лугов ріки Ізар. Пластуни саме там знайшли місце для пригод, легенд та дружби багатьох поколінь.

1983 року тут відсвяткували завершальний етап ЮМПЗ з нагоди 70-ліття заснування Пласту, а три роки тому поруч цієї оселі відбулася ЮМПЗ 2017 (на терені німецької оселі «Jugendsiedlung Hochland»).

Оселя «Jugendsiedlung Hochland» зі своїми модерними біоконвеєрами, сонячною енергією та іншими природоохоронними засобами уможливує таборування прямо на терені заповідника Isarauen (нім. «луги Ізари»). Тут була уся потрібна інфраструктура для Зустрічі, однією з тем якої була «Сталий розвиток і шанування природи». Але це була не єдина причина, чому організатори минулої ЮМПЗ вирішили провести Зустріч саме тут. Півкілометра північніше від терену ЮМПЗ знаходиться вище згадана пластова оселя «Гохлянд» (Hochland нім. «підгір'я»). Св. пам. пл. сен. Григорій «Гриць» Комаринський (1921—2019), член 4-го куреня УПС «Характерники», від початку 1950-их до кінця 1980-их років був інтендантом таборів цієї оселі. Від нього була можливість довідатися багато цікавого (інтерв'ю записане 2019 року).

— Пластуни в Німеччині тепер звично таборують на оселі Гохлянд поблизу села Кенігсдорф (Königsdorf). Чому змінилося місце таборування? Хто і як знайшов нашу теперішню оселю, на якій ми вже таборуємо 65-й рік?

— Після табору 1953 року біля Штарнберґського озера провід вирішив, що географічні умови не були адекватні для проведення дитячих таборів. Навесні 1953 р. пл. сен. Маркіян Заяць, який тоді був без роботи, зголосився велосипедом об'їхати околицю і підшукати нові місця для таборування. Під час пошуків він чемно запитався в мера одного містечка про оселю. Мер йому ввічливо відповів, що оселі в околиці нема, але в селі живе інший українець. Маркіян до нього зайшов і привітався. Наступного дня він прийшов до мене і сказав, що, правдоподібно, це був Бандера. За деякий час до мене навіть заходила Служба Безпеки і розпитувала про мого друга Маркіяна.

**У 1953 р. БАНДЕРА ЗАПИСАВ СВОЇХ ДІТЕЙ
НАТАЛКУ, ЛЕСЮ ТА АНДРІЯ В ПЛАСТ
І ВИСЛАВ ЇХ НА НАШІ ТАБОРИ
БІЛЯ ШТАРНБЕРґА.**

Вже пізніше ми зупинились на теперішній площі, де таборували впродовж шести тижнів — згаданий вище мер дав нам адресу, де можна зупинитися. Я туди поїхав, і мені управа того табору пообіцяла, що можемо там розставити шатра. Влітку 1954 р. я поїхав поладити справи, і два студенти, які керували оселею, сказали, що за 500 німецьких марок ми можемо таборувати. Ми заплатили, дістали посвідчення і розтаборувалися. Протягом другого тижня табору з'явився селянин, який був здивований, що ми робимо в цьому лісі. Ми показали йому нашу посвідку і також хотіли показати тих студентів, але, видно, нас обдурили — хлопці зникли. Цей чоловік був справжнім власником лісу. Ми його, за українським звичаєм, запросили на обід і почастували пивом — йому так сподобалося, що наступного року ми уклали з ним договір, що за 500 марок винаймаємо оселю на 5 років. Ця оселя особлива, бо розміщена прямо серед ландшафтного заповідника. Нормально нікому не можна таборувати в баварських лісах. Тільки нам дозволяють за дуже строгих умов залишатися в цьому лісі. Нам вже хотіли забрати це право, але ціле село і власник хотіли, щоб ми там і далі таборували.

^ Таборова кухня в 1950-их роках. На фото, в шатрі ліворуч, довголітній таборовий лікар д-р Костів з Авґсбурґа, біля нього Андрій Сапеляк, монах-сезезіянин, майбутній владика в Аргентині та організатор Малої семінарії в Римі. Спереду ліворуч стоїть довголітній таборовий кухар Йосиф Полетко

— Чи була можливість купити цю оселю?

— ТАК, БУЛА. АЛЕ ЦЕ БУЛИ ПОВОЄННІ ЧАСИ. НЕ БУЛО ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ, І НАМ БУЛО ВИГІДНІШЕ ДАЛІ ДРУЖНО СПІЛКУВАТИСЯ З НАШИМ ГОСПОДАРЕМ. ВІН ТАК ПОЛЮБИВ НАС, ЩО АЖ ДО СВОЄЇ СМЕРТІ КОЖНУ НЕДІЛЮ ПРИХОДИВ НА УКРАЇНСЬКУ СЛУЖБУ БОЖУ І НА ОБІД.

— Який обід?

— На таборовий обід: традиційно дотепер, 65 років поспіль, кожна неділю — шницельки, бараболя і капусняк.

— Чи можете Ви нам розказати, які були Ваші обов'язки як інтенданта і чим вони відрізнялися від сьогоднішніх?

— Загалом я організовував цілу кухню й інвентар табору. Перед табором треба було готувати оселю для таборування. В нас нема ні одного бараку, тобто кожен рік треба будувати цілком нову кухню і для неї піч з глини. А також великою проблемою було те, що ми не мали ліжок і мусили тиждень перед відкриттям робити настили, а для снання також купувати солому і сінники. Рівно ж і ліквідація таборів тривала майже тиждень, як була погода — то менше, але коли дощі — то і довше. Найбільша різниця була, що табір тривав 6 тижнів, а з 1960 р. новацтво і юнацтво стали таборувати одночасно три тижні, а сьогодні — два тижні.

Спочатку я ще не мав машини, й інфраструктура в окрузі ще взагалі не була розбудована. Тому я замовляв всі харчі наперед, щоб кожен другий день з Мюнхена приїжджали і привозили харчі. Тільки м'ясо я замовляв все свіженьке в м'ясара в селі, бо то в шатрі довго не можна тримати. Мені було найважливіше, щоб діти їли найздоровіше, тож все мало бути свіже. Одна різниця ще була, що кухонний персонал починав працювати о 5 рано, щоб палити дрова для кип'ятіння води на сніданок. 1959 року я вже мав власну машину. Це облегло цілу логістику закупів. Вже міг по потребі сам поїхати.

— А чи були також важкі моменти на таборі?

— Так, на жаль, під час табору на оселі помер чоловік однієї помічниці на кухні, на прізвище Кацевич. Він після обіду положився відпочити і вже не розбудився. Ми з доктором М'ялковським пробували його врятувати масажем серця, але це вже було запізно. Вночі, коли діти спали, його забрали.

ТАКОЖ ДІТЕЙ БАНДЕРИ ТРЕБА БУЛО ПЕРЕВІРЯТИ ВНОЧІ, ЧИ ВОНИ ЩЕ ЛЕЖАТЬ В СВОЇХ ЛІЖКАХ... ВОНИ СПРАВДІ БУЛИ ПІД ВЕЛИКОЮ ЗАГРОЗОЮ. В ДЕНЬ ВІДВІДИН БАНДЕРА, ЛОГІЧНО, НЕ МІГ ЗАЙТИ НА ТЕРЕН ТАБОРУ, ТОМУ ЙОГО ДІТИ МАЛИ З НИМ ЗУСТРІЧІ ПІД МОЄЮ ОПІКОЮ ВНОЧІ В ТАЄМНИХ МІСЦЯХ.

— У 1983 році була велика подія в Німеччині — ЮМПЗ. Чи Ви тоді були інтендантом і як Ви собі дали раду з організацією?

— Так, звичайно, як і кожного року. Різниця була, що було приблизно 350 учасників табору, тому треба було зовсім по-інакшому готувати. Все свіже. На середню неділю були традиційно шніцельки, картопля і капуста. Я начислив більше 650 порцій, які ми готували в середню неділю. Через велику кількість учасників на зустрічі ми вже тоді користувались бараками і душами оселі баварського уряду «Jugendsiedlung Hochland», де відбувалася і ЮМПЗ 2017.

— Чи між учасниками і гостями були відомі люди, які любили приїжджати на відвідини нашої оселі?

— Так, в першу чергу — пан Маурер, який був політиком в баварському уряді і був любителем української культури. Він дуже багато допоміг, щоб ми могли залишатися щороку на цій оселі. Також референт міністерства з відділення для чужинців у місті Бонн, міністр праці Баварського уряду Шварц та інші німецькі урядовці.

1. Таборова кухня в 1950-их роках. Кухарі: Йосиф Полетко, Петро Добрянський; позаду: Анна Гурін, Теодор Баранович

2. Д-р Олександр Тисовський відвідує пластову оселю Гохлянд біля Кенігсдорфа, 1956 р. Біля нього зліва Петро Білянюк, справа Наталка Бандера. Спереду усміхається Марта М'ялковська, біля неї Олександра Дмитренко

3. 1965 р.: д-р Сократ Іваницький, Іванна Іваницька, Дам'ян Пеленський, Софія Кушнір, д-р Влодко М'ялковський, Марта М'ялковська, друг Побігуций, Євгенія Комаринська, Гриць Комаринський; спереду Богдан Комаринський і Орест М'ялковський

ПОМІЖ ГОСТЯМИ ТАБОРУ ТАКОЖ БУЛИ ПОКІЙНИЙ ЛЮБОМИР ГУЗАР, ЯКИЙ ЛЮБИВ АТМОСФЕРУ НАШОГО ТАБОРУ І ЧАСТО ПРИЇДЖАВ НА ВІДВІДАННЯ; НАЧАЛЬНИЙ ПЛАСТУН ЮРІЙ СТАРОСОЛЬСЬКИЙ І Д-Р ОЛЕКСАНДР ТИСОВСЬКИЙ ЗІ СВОЄЮ ЖІНКОЮ. ВІН БУВ ЗАХОПЛЕНИЙ НАШИМ ТАБОРОМ, ТОЖ ПРИЇДЖАВ РОКАМИ НА НАШУ ОСЕЛЮ.

— Дуже дякуємо Вам, друже Грицю! Це була дуже приємна і цікава розмова.

Розмовляли з другом Григорієм ст. пл. скоб Дам'ян М'ялковський, V, та пл. сен. Борис Франкевич, V

Фотоілюстрації з журналу ЮМПЗ-2017 «Серед лісу»

^ Власник терену, де від 1954 року відбуваються пластові табори, господар Больцмакер, розмовляє з Ігорем Миськом на відвідинах табору, 1990-і роки

Традиційне чищення картоплі для пюре до недільних шинцельків. Сидять Андрій Скасків, Юлія Луцук, Є. Юрик, Іван Процик. Стоять Владислав Юрик, Тарас Сімків, невідомий, Євгенія Комаринська

Команда таборової кухні 1974 р. Стоять Андрій Скасків, невідомий, Іван Процик, Євгенія Комаринська. Сидять д-р Юрій Тисовський (син Дрота), Юлія Луцук, Гриць Комаринський, Марія Білик

З АВСТРАЛІЇ В УКРАЇНУ — БЕЗ ВІЗ

ОЛЕСЬ ЮРЧЕНКО

21 липня цього року добра новина втішила українців Австралії, а отже й пластунів. Президент України Володимир Зеленський підписав Указ про встановлення безвізового режиму для громадян Австралії та ще п'яти країн. Ось текст з цього важливого документу:

З метою розвитку і практичної реалізації принципів партнерства між Україною та Австралією, Новою Зеландією, Королівством Бахрейн, Державою Кувейт, Султанатом Оман, Королівством Саудівська Аравія постановляю:

1. Установити з 1 серпня 2020 року безвізовий режим в'їзду в Україну та транзитного проїзду через територію України для громадян Австралії, Нової Зеландії, Королівства Бахрейн, Держави Кувейт, Султанату Оман, Королівства Саудівська Аравія, якщо термін їх перебування в Україні не перевищує 90 днів протягом 180 днів.

Наступного дня на подію відреагувала Управа Союзу Українських організацій Австралії (СУОА) пресовим повідомленням, яке надійшло і до нашої редакції. Там, зокрема, зазначено: «Вітаємо Указ про встановлення безвізового режиму для громадян Австралії, який підписав Президент України Володимир Зеленський 21 липня 2020 року. Підписання та згодом реалізація цього Указу відкриває великий потенціал для співпраці між Австралією та Україною у сферах туризму, бізнесу та інших галузях діяльності й економічних відносин. Це також дає можливість громадянам Австралії пізнати красу української природи та ознайомитися з історичною спадщиною України.

Управа СУОА протягом тривалого часу вела переговори щодо цієї справи з Міністерством закордонних справ України та Офісом Президента. Посольства України в Австралії, Посольство Австралії в Україні рівночасно озвучували і працювали над тим, щоб представити позитиви такого безвізового режиму».

**«ЦЕ РІШЕННЯ ВКАЗУЄ НА ПРАГНЕННЯ
ПРОДОВЖУВАТИ МІЦНУ, ДРУЖНЮ ТА
ДИПЛОМАТИЧНУ СПІВПРАЦЮ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА
АВСТРАЛІЄЮ. МИ РАДІЄМО, ЩО ГРОМАДЯНИ
АВСТРАЛІЇ ЗМОЖУТЬ ПОБАЧИТИ І ВІДЧУТИ, ЩО
ЦЕНТР ЄВРОПИ — УКРАЇНА», — ПОДІЛИВСЯ
ДУМКАМИ СПІВГОЛОВА СУОА СТЕФАН РОМАНІВ.**

Без сумніву, підписання Указу вплине на покращення торговельних відносин, культурного обміну. Для понад 30 тисяч українців Австралії це чудова нагода прищепити любов до України теперішньому і майбутньому поколінням.

З огляду на це, з'явилася нагода урізноманітнити діяльність молодіжних організацій, а серед них і Пласту. Адже реальні мандрівки різними куточками України дають більше, ніж сотні гутірок про історичну батьківщину.

Підготовча робота перед підписанням Указу була значною і тривалою. Однак і ми, пластуни, зробили свій внесок у цьому. Він полягає у відвідуванні пластунами Австралії таборів в Україні, Ювілейних Зустрічей, щорічній співпраці на рівні проводів чи куренів. На сторінках «Пластового шляху» нам приємно було повідомляти про такі візити і особисте спілкування між пластунами з далеких країв, описувати участь членів проводу чи просто пластових виховників з України у таборах на далекому континенті, а також участь у міжкурінних обмінах чи ювілеях, як-от висвітлені на сторінках ПШ урочистості з нагоди 50-ліття «Карпатських Орлів», що відбулася у 2016 році в Австралії.

Єдина перешкода — пандемія Covid-19, яка не сприяє в теперішню пору мандрівництву чи туризму. Однак так завжди не буде.

— ” —

**НЕДУГА ТА ЇЇ НАСЛІДКИ МИНУТЬСЯ,
ЗВИЧНИЙ ЖИТТЄВИЙ РИТМ
НАЛАГОДИТЬСЯ.**

«ПЛУТОКРАТИ» ХРИСТИНИ ФРІЛАНД

пл. сен. ЯРОСЛАВ ЮРЧИШИН

Христина Фріланд у Пласті та й в Україні загалом — жива легенда. Канадійська письменниця, журналістка і політикня, віце-прем'єр-міністерка Канади, на сьогодні міністерка фінансів Канади від Ліберальної партії Джастіна Трюдо. Фактично, друга людина в ієрархії правлячої партії Канади. Та нам, пластунам, найбільш цікавою є та сторінка біографії Христі, яка пов'язана з Пластом та Україною. Бо не лише сама Христя була активною пластункою — її діти Наталка, Галя та Айвен належать до Пласту в Канаді.

Разом зі ще одним пластуном, екс-послом в Україні Романом Ващуком, ЛЧ, Христина активно опікувалася Україною, допомагала проводити Конференцію реформ у 2019 році в Торонто. Постійно підтримує інтерес до української справи в Канаді та у світі загалом. А для цього у неї як представниці країни Великої сімки (США, Японія, Німеччина, Британія, Франція, Італія, Канада) є всі можливості. Хоча вони є у багатьох світових лідерів, та мало хто з них (поки що) складав Пластову Присягу.

Про книгу Христини Фріланд «Плутократи» можна почути багато як правдивого, так і надуманого. Її намагаються представляти як оду сучасному лівому рухові, критику вільного ринку, багатства в сучасному його розумінні. Насправді ж це надзвичайно цікава збірка статей, метою якої є мінімізувати ризики неконтрольованості нічим не обмеженого «дикого» ринку, які може виродитися в те, що всі активи та можливості будуть розподілені дуже непропорційно: 1% населення планети контролюватиме ресурси більші, ніж решта 99%. Тобто виродиться у плутократію, владу надбагатих. І якщо в розвинутих демократіях цей сценарій балансують ефективні інституції, то в нерозвинутих демократіях (Україна, Індія тощо), а ще більше в авторитарних країнах (Росія, арабські країни) це веде до олігархії. Плутократія небезпечна, бо вона має тенденцію до обмеження потрапляння в її коло. Приклад — Венеційська республіка, яка колись, практикуючи коменди (розподіл відповідальності між інвестором та керівником експедиції), показувала чуда розвитку та відкритості. Якщо капітан, який не володів ресурсом, але провів успішну експедицію, повертався живий, він мав усі шанси потрапити до венеційської еліти. Але у 1315 році Венеція скасувала коменди, закрила список знатних родин і... занепала. Бо закритість веде до виродження.

Христина аналізує сучасний стан глобалізації плутократії, її вплив на регуляторів і зв'язок цього впливу з кризами. Згадує Сороса, Гейтса, Ахметова, Пінчука, Коломойського. А ще — революції та цивілізаційні стрибки, луддистів (руйнівників машин в Англії часів початку Промислової революції) та реформаторів. Постійно влітає Україну у світовий контекст. Наприклад, згадує, що Криворіжсталь виявилася найдорожчим офіційно проданим активом на пострадянському просторі. І все завдяки тому, що за часів Помаранчевої революції, хай не на довгий час, вдалося забезпечити конкуренцію серед еліт та доступ до нашого ринку міжнародних гравців.

«Ми не «ненавидимо багатих», як здається вам та іншим плутократам, насправді ми їх любимо. Ми любимо історії успіху; вірити, що кожен може піднятися услід за елітою, — типова американська риса, хай це вдається небагатьом. Тож ні, ми не ненавидимо багатих. Ми ненавидимо зрадників. Америка ненавидить несправедливі привілеї; вона ненавидить нечесну гру і клановий капіталізм, якому все сходить з рук; ненавидить, коли приватизують прибутки і націоналізують збитки; ненавидить, коли правила гри підлаштовують під меншість за рахунок більшості; ненавидить, коли людей беруть на поруки, а вони не виказують ні грама каяття і скромності, хай там які руйнівні наслідки їхніх дій», — стверджує інвестиційний радник з Нью-Йорка Джошуа Браун у статті «Брокер-реформіст». Чим не опис української олігархії?

В книжці є критика соціалізму, особливо в його російському прочитанні. Є намагання збалансувати ринок і питання рівного доступу відносно можливостей та ресурсів. Дуже сильно пропагується відкрите суспільство. Книга буде цікавою як критикам ринку, так і ультралібералам. Бо пише і теоретик, і практик

▲ Авторка книги пластунка Христина Фріланд

(опікуватися фінансами однієї з великих економік — непогана можливість перевірити власні ідеї на практиці).

— ” —

**ДУЖЕ РАДЖУ ДО ПРОЧИТАННЯ.
ОСОБЛИВО ТИМ, ХТО Й ДОСІ НАМАГАЄТЬСЯ
ЖИТИ В ЧОРНО-БІЛІЙ, ЧИ КОРЕКТНІШЕ
СКАЗАТИ, ПРАВО-ЛІВІЙ КОНЦЕПЦІЇ
ІДЕОЛОГІЙ ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ. СВІТ
ПІШОВ ДАЛЕКО ВПЕРЕД, І ЩОБ БУТИ
СУЧАСНИМ ТА ЦІКАВИМ, УКРАЇНСЬКОМУ
СУСПІЛЬСТВУ ТРЕБА РОЗУМІТИ СУЧАСНІ
ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПРОПОНУВАТИ СВОЄ БАЧЕННЯ
МАЙБУТНЬОГО РОЗВИТКУ.**

А такі книги, як «Плутократи», та такі діячки, як Христина Фріланд, нам в цьому точно допоможуть. Бо близькі нам та рідні. Дякую, Христю!

З НАГОДИ ЮВІЛЕЮ СІРОГО ЛЕВА

ПЛ. СЕН. АНАТОЛІЙ ПЕТЛЮВАНИЙ

З нагоди 130-ї річниці від дня народження Верховного Отамана Пласту (1924—1930), Начального пластуна (1947—1962), члена 1-го куреня УПС ім. С. Тисовського, старшини Легіону Українських Січових Стрільців та Української Галицької Армії Северина Левицького пластова станиця Чортків разом із художником-графіком Олегом Кіналем (Тернопіль) та філатезістом Андрієм Пилухом (Львів, «Козацька пошта») випустили та погасили поштові листівки, конверти і марку. Ідея належить автору цих рядків.

ПЕРСОНІФІКОВАНА ПОШТОВА МАРКА УКРПОШТИ

П-23 вип. 2019 р. («Власна марка»)

Складається з двох частин, розділених перфорацією. Верхня частина — купон, на якому зображено портрет Северина Левицького (джерело: www.plast.org.ua) та пластова лілейка з написом «Пластова пошта». Дизайн марки Андрія Пилуха.

Нижня частина — марка Укрпошти номіналом «V», що відповідає поштовому тарифу звичайного відправлення листа чи листівки по Україні.

В аркуші 28 марок. Розмір аркуша 185 x 220 мм. Розмір марки з купоном 29,58 x 41,76 мм.

Наклад 20 аркушів (560 марок)

< Марка Укрпошти номіналом «V», що відповідає поштовому тарифу звичайного відправлення листа чи поштової картки по Україні

**ПОШТОВА КАРТКА
«СЕВЕРИН ЛЕВИЦЬКИЙ –
ОТАМАН ПЛАСТУ (1924–1930),
НАЧАЛЬНИЙ ПЛАСТУН (1947–1968)»**

Розмір 105 x 148 мм, повноколірний двосторонній цифровий друк, папір офсетний 300 г/см².

Лицева сторона — портрет Северина Левицького з підписом та особиста відзнака Начального пластуна Северина Левицького*.

Автор оформлення — художник-графік Олег Кіналь. Зворотня сторона оформлена за стандартами поштових карток. Додано текстову інформацію (джерело: <https://plast.org/offcoal/>) та логотип «Пласт. Станиця Чортків».

Виконано листівки двох варіантів:

- 1-й — звичайна картка для відправлення поштою;
- 2-й — для «картмаксимумів», для чого частково змінений дизайн лицевої сторони (з урахуванням місця для марки та штемпелів. Зворотня сторона однакова для обох варіантів, за винятком порядкового номеру.

#04/03 — звичайні, #04*/03* — картмаксимуми (04 загальний, 03 — річний).

Наклад — по 100 прим.
Оформлення карток виконав Андрій Пилух.

ПАМ'ЯТНИЙ КОНВЕРТ

Розмір 114 x 162 мм (стандарт С-6), папір офсетний 120 г/см². Друк повноколірний цифровий з подальшою ручною вирізкою та поклейкою.

Для оформлення лицевої сторони використано зображення листівки, описаної вище, на світло-бежевому тлі. На тло конверта додано пластову лілейку (старого зразка).

На зворотній стороні розміщено коротку біографічну довідку (джерело: www.plast.org.ua), а також вихідні дані.

Вказано порядковий номер #05/03-2020 (05 — загальний, 03 — річний).

Оформлення Андрія Пилуха. Наклад 100 прим.
Погашення марок на конвертах та листівках відбулося на Львівському Головоштамті календарним поштовим штемпелем. Купони проштамповані непоштовим художнім штемпелем (автор Андрій Пилух).

* Перший наклад конвертів та карток надруковано з помилкою на лицевій стороні: використано відзнаку Начального пластуна Любомира Романкова. Також з цією помилкою було виготовлено штемпель. Помилку вже помітили після того, як частина карток і конвертів була погашена на поштамті. Оперативно надруковано новий наклад і перероблено штемпель. Отже, існує два різновиди конвертів і листівок: з помилкою і без.

**ЛЕСЯ ХРАПЛИВА —
БІОЛОГ, ПОЕТКА, РЕДАКТОР І ПЕДАГОГ**

пл. сен. кер. ЛАРИСА ОНИШКЕВИЧ, ПС

ВІД ПОЕЗІЇ ДО БІОЛОГІЇ І ВИХОВНО-ВИДАВНИЧОЇ ГАЛУЗІ

Леся (Олександра) Храплива завжди була немов живе срібло, яке всюди вspan>спіє побувати і багато вчинити, а все її життя — це немов ріг достатку її різно-рідної активності. Народилася Леся 27 травня 1927 р. у Львові, в родині Євгена та Євгенії (з Петриків) Храпливих. Батько її був дослідником і теоретиком сільського господарства (і був пластуном), а мати — учителькою математики. До школи і до гімназії Леся ходила у рідному Львові (тільки у 1939—41 у Холмі). У 1944 р. доля закинула родину аж до Німеччини, де в місті Байройті, в таборі Ді-Пі, вже у вересні 1945 була зорганізована українська гімназія, і Леся склала там матуру. Вона пам'ятає, що це було в день вибуху над Гірошімою.

Пізніше Леся чотири роки студіювала медицину (стала «кандидатом медицини») в місті Ерланген. Там помер її батько. В ті роки втікачі спішили опинитися якнайдалі від довгих рук Сталіна, тож Леся з мамою переїхали до США, до міста Ст. Луїс, де вже був її стрийко Зенон Храпливий, відомий професор фізики. В новій країні Леся не мала змоги продовжувати студій медицини, тож перейшла на студії біології в Колумбійському університеті (в місті Нью-Йорку), де досягнула ступінь магістра 1953 року. Після цього понад 20 літ вона працювала як біолог у великій дослідній лабораторії Пфайзера. Від 1950-х рр. Леся Храплива також слухала виклади з українознавства (т. зв. «університет українознавства при НТШ» в Нью-Йорку). Згодом вона там само читала виклади про українську літературу. 1973 р. Орест Щур, її колишній товариш із львівської гімназії, побачив у когось в Канаді Лесину книжку «Отаман Воля», віднайшов її адресу, і вони відновили контакт. До року вони одружилися, і подруга Леся переїхала до нього, в Канаду, до міста Лондона. Після того, як помер її чоловік (2005 р.), вона перебралася до Торонта 2012 р. і там тепер проживає.

ПОЕТКА, ПИСЬМЕННИЦЯ, РЕДАКТОРКА

Ще дуже юною Леся залюбки творила віршки, які вона диктувала своїй бабуні. Коли мала 9 літ, почала видавати власний журнал «Незабудька». Це тривало кілька літ і уже натякало на можливість її дальшого зацікавлення таким ділом. Перший її вірш був видрукуваний у загальній пресі 1938 р. у «Хліборобській молоді». Вже дорослою, в Нью-Йорку, подруга Леся, активна пластова виховниця, була редакторкою журналу для новацтва «Готуйсь» (1953—1970). Тих 17 літ посвятили були доказом її любові до душі української дитини і відчуження пластового обов'язку виховувати юних читачів в діяспорі (очевидно, все це на громадських засадах). Редагувала також бюлетень УСП-ок «Іскра Сокільської ватри» та «Пластову Ватру» (вклад сторінок до щоденника «Свобода»). Найбільше за розміром її редакторське діло — це «Хрестоматія Тисячоліття Хрещення Руси-України» (Філадельфія—Торонто: СКВУ, 1987 р., 320 стор.).

НА КНИЖКАХ ЛЕСІ ХРАПЛИВОЇ ВИХОВАНО КІЛЬКА ГЕНЕРАЦІЙ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ ДІЯСПОРИ

В Україні її книжки стали відомі від 1990 року. На різних українських імпрезах і заходах десятиліттями ми радо слухали її поезії і купували її книжки для дітей і внуків. Тематика її віршів й оповідань часто була відгуком на важливі історичні й культурні події, пов'язані з Україною. Не дивно, що один рецензент її збірки поезій «Далеким і ближнім» назвав це «поетичним літописом днів нашого життя». В ній було і про реакцію на смерть ген. Чупринки і Євгена Маланюка, про арешти в Україні в січні 1972 р., про трагічну долю 500 вбитих українських жінок в Кінгрі...

Першою збіркою віршів подруги Лесі була «Іскри» (1955), яку видав у Чикаго курінь УПС ім. С. Тисовського. Після цього була збірка «На весь Божий рік» (1964), декляматор для дітей на різні okazji. Майже як окремий жанр у неї — віршована біографія «Митрополит Андрей Шептицький» (1986, 1990). Також є книжечки «Українські народні звичаї в сучасному побуті» (1982, 1990, 1993, 2017) і «Говорить четверте покоління. Голод 1933 моїми очима» (1997).

Більшість книжок Лесі Храпливої написана для дітей, кілька для молоді. Серед найвідоміших збірок казок й оповідань є два томи «Вітер з України» (1965, 1985) і «Чародійне авто» (1967, 1994) про мандрівку-фантазію двох новаків історією України. Леся Храплива є авторкою понад 20 книжок (з цього редакторкою двох); 10 із них перевидано в Україні, а дві в діяспорі. Вона також видала 4 аудіо- і відеоказки (2019). Леся Храплива-Щур стала членкою Спільки письменників України 1996 р. і редколегії журналів «Соняшник», «Дзвіночок» і «Жива вода».

▼ Збірник-абетка «Вітер з України»: обкладинка мистця Петра Андрусева, ілюстрації-витинанки Лесі Храпливої

ПЛАСТУНКА

Леся Храплива брала участь у ВСУМ-і ще у Львові, а до Пласту офіційно вступила в Ерлянгені. Хоча вона zorganizувала курінь УСП-ок «Лісові Мавки», пізніше стала членкою 1-го куреня ім. Тисовських. Як студентка зуміла знайти час для пластування: була гніздовою, кошовою, в.о. станичної, прес-референткою УСП. В Нью-Йорку також була гніздовою, крайовою референткою УПН-ок, референткою преси КПС, крайовою команданткою пластунок, вела табори новачок і вишколи новацьких виховників та 17 літ редагувала журнал «Готуйсь». І як вона встигала все це виконувати: і працювати біологом, і писати книжки для дітей?

ПЕДАГОГ І ГРОМАДСЬКА ДІЯЧКА

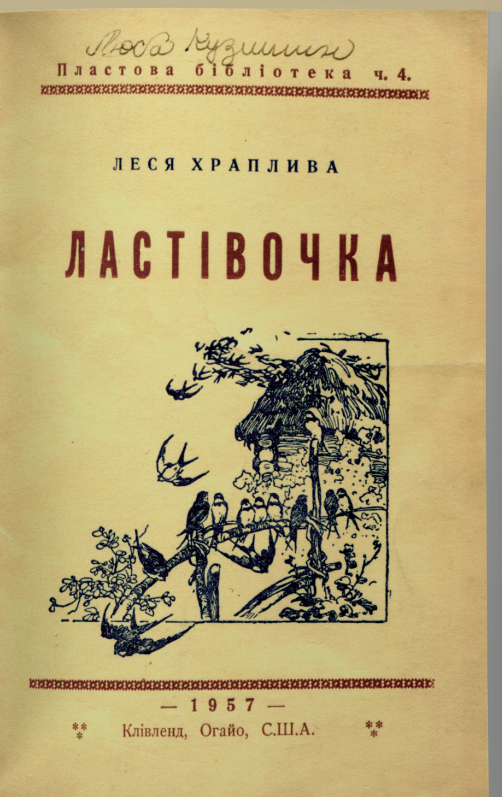
В Канаді Леся Храплива Щур стала активною у Світовій координаційній виховно-освітній раді при Світовому Конгресі. Була представником письменників УПЛДМ (Українські Працівники Літератури для Дітей і Молоді, 1965—1970), секретарем Управи УПЛДМ (Торонто, 1990—1996) і головою Управи (1996—1999). Рівночасно вона була активною в патріархальному русі УГКЦеркви: як пресова референтка на Канаду (1982—1984) і Українського Світового Патріархального Об'єднання (1984—2010). Леся Храплива завжди тяжіла до товариства молоді, тому також була директоркою суботньої школи українознавства в канадському Лондоні (1974—1982).

- ✓ Оповідання «Ластівочка», видане силами 1 куреня УПС ім. С. Тисовського, 1957 р.
- > Повість «Отаман Воля» вже декілька разів було перевидано в Україні. Це видання має обкладинку й ілюстрації М. Михалевича

ВІДЗНАЧЕННЯ

За свою літературну і громадську діяльність Леся Храплива діставала різні пластові відзначення. 2003 р. Світовий Конгрес Українців надав їй своє найвище відзначення — медаль св. Володимира Великого.

ЄВШАН-ЗІЛЛЯ*

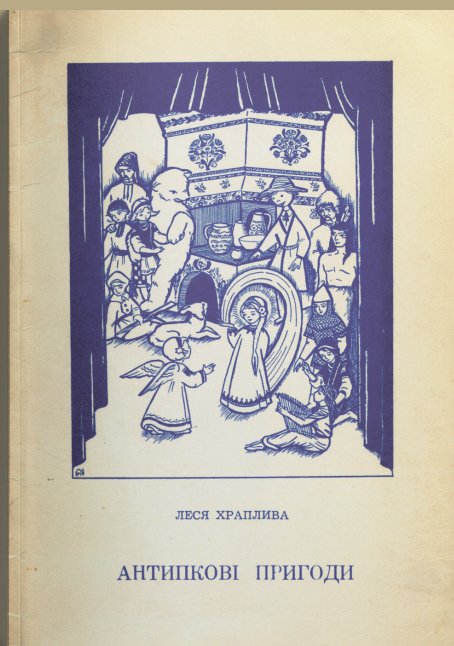
У таборі посеред трав,
 Новацтву в час дозвілля
 Раз братчик казку розказав:
 — Євшан, чарівне зілля,
 Росте в степу, не знати, де.
 Та хто його добуде,
 Далекий Рідний Край знайде
 І виб'ється у люди.

Почалась школа. Наш Михась,
 Що тільки вчитись стане,
 То думає він раз-у-раз:
 — О, зілля те євшану
 Знайду хоч під землею я!
 Лишив відкриту книжку,
 У світ пішов одного дня
 Шукать євшану нишком.

Питав в сови, у пугача,
 У вовка і в лисиці,
 В куни, у дятла-стукача...
 Аж каже ведмедиця:
 — Лиш труду ти не пожалій!
 Іди полями, гаєм,
 Аж де в хатині чародій
 Великий проживає!

✓ П'єса Лесі Храпливої до свята Святого Миколая для дітей, 1965 р.

> Леся Храплива у день відзначення 90-ліття (сидить) з подругами Данюю Бойко, Оксаною Закидальською та Іреною Голубець

Знайшов Михась чарівника,
 Його послухав слова:
 — Є зілля, квітка є така!
 — Шукаєш? То й чудово!
 Тільки не йди на край землі
 В невидані палати;
 Вона у тебе на столі
 Буде спокійно ждати.
 Це українська книжка, знай!
 Вона для тебе стане
 У чужині за Рідний Край,
 За зілля те євшану.

Михасик у хату повернувся
 І жваво, без принуки,
 Книжки, що на столі забув,
 Схопив в обидві руки.
 Сторінки зникли перед ним,
 Картини лиш побачив:
 Із рідних ватер сизий дим
 І плем'я все козаче.
 Мов розцвіла своя земля:
 Дніпро, чайки, гетьмани...
 Така вже сила там була,
 В книжках — мов чар євшану.

І розглядає день-у-день
 Михасик ці картини:
 Євшану запах, звук пісень
 Своєї України.

(Зі збірки «На весь Божий рік», 1964)

*Євшан-зілля — це рід рослини полину. Існує народна легенда, що коли хтось забуде свою Батьківщину, то тільки запах цього зілля може йому пригадати Рідну землю. Цей переказ спопуляризував письменник Микола Вороний у вірші («Євшан-зілля», 1899 р.), а Леся Храплива створила свій варіант, у якому українська книжка стає цим зіллям.

ПЛАСТ У М. ГРАЦ (АВСТРІЯ)

у 1930—1950-х роках

пл. сен. ЮРІЙ ЮЗИЧ, ОЗО

Сучасне місто, центр федеральної землі Стирія в Австрії, колись давно було слов'янським. Його назва походить від слова «Gradec» («градець», малий замок). На початку ХХ століття тут навчались і мешкали майбутні організатори і славні вихованці Пласту.

САМЕ ТУТ ВИШУ ОСВІТУ ЗДОБУВАВ БАТЬКО УКРАЇНСЬКОГО СПОРТУ ІВАН БОБЕРСЬКИЙ, ЯКИЙ, ЗА ОДНІЄЮ З ВЕРСІЙ, ЗАПРОПОНУВАВ НАЗВАТИ ОРГАНІЗАЦІЮ УКРАЇНСЬКИХ СКАВТІВ КОРОТКИМ СЛОВОМ «ПЛАСТ». ТУТ НАВЧАЛАСЬ ОДНА З ЛЕГЕНДАРНИХ ВИХОВАНІК ПЕРШИХ ТАЄМНИХ ПЛАСТОВИХ ГУРТКІВ ІВАНА ЧМОЛИ СОФІЯ ГАЛЕЧКО. А НА ПОЧАТКУ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ В ЦИХ КРАЯХ ВІДБУВАВ СВОЮ ВІЙСЬКОВУ СЛУЖБУ У 30 ПОЛКУ ПІХОТИ ЗАСНОВНИК ПЛАСТУ ОЛЕКСАНДЕР ТИСОВСЬКИЙ.

Коли післявоєнне пластове покоління 1920-х років виросло з гімназійних лав, вихованці галицького Пласту почали шукати можливості здобути вищу освіту. Пластунів можна було зустріти, мабуть, у всіх більших університетах Східної Європи. Вступали пластуни на навчання і до вищих шкіл австрійського міста Грац. У місті діяв класичний університет, а також політехніка. Частина українців навчалась у гірничій академії в містечку Леобене недалеко Граца.

Українське студентське земляцтво Граца під назвою «Русь» утворилося ще у 1897—1898 роках; в 1911 році його переназвали на «Січ». Саме в цьому товаристві гуртувались українські студенти міста й у 1930-х роках. Однак вихованцям Пласту бракувало звичних форм життя. Під впливом активу ОУН 15 травня 1932 року вони створили в Граці курінь старшого пластуництва імені Федя Черника, який тісно співпрацював із вище згаданою «Січчю». Курінь одразу взявся до праці, і «час перед вакаціями присвячено повторенню пластового матеріалу та вишколу деяких пластових ділянок»¹.

< Дефілюють пластунки. Ювілейне Свято весни, Міттенвальд, 1947 р.

Команда СУПЕ (Союзу українських пластунів-емігрантів) ще до початку літніх канікул затвердила цей пластовий курінь на чолі з Ярославом Ткачуком і надала йому число XI. Тоді ж пластовий провід у Празі, де був осідок СУПЕ, рекомендував усім своїм осередкам в Європі «використати літні вакації для навязання братерських зносин з пластунами даного краю... найліпше для того використати пластові табори...». Слід було повідомити команду СУПЕ, хто і куди їде, а після вакацій (канікул) подати «звідомлення та замітки»².

Замість організаційної референтки справу реєстрації куреня представляв у Празі субреферент Володимир Яцишин-«Нитка» — вихованець тернопільського Пласту, тогочасний курінний VII куреня «Бурлаки» в Ржевницях під Прагою. Показово, що крім грацького того ж року було зареєстровано ще три курені старших пластунів у трьох університетських центрах Європи, де в більшій кількості навчались українці: IX курінь «Перелетні» в Загребі, X курінь ім. П. Дорошенка в Братиславі та XII курінь «Першого листопада» в Лювені (Бельгія).

«Дійсна пластова праця розпочалася аж з початком нового шкільного року. Відбуваємо періодично сходи, на яких відчитуємо реферати з дискусіями, переводимо гутірки на різні теми та в разі гарної погоди йдемо в доколичні гори, щоб пригадати присмак справжнього пластування. Розпалюємо ватру та довкола неї починаємо пластові герці. Згадуємо минулі, краці часи, згадуємо подібні ватри по таборах і прогультях та, скріплені на душі, вертаємо в місто... "Ми сонця ясного діти..." гордо лунає наш спів, та якось дивно звучить серед диких австрійських Альп. Певно, перший раз почули вільну пісню українських пластунів. Та не час роздумувати, бо нам "пора стати в ряд, стяг пластовий підіймати" і далі невпинно працювати для добра України та нашого Уладу!»³.

Курінний цього куреня Ярослав Ткачук народився 19 вересня 1906 року в селі П'ядики Коломийського повіту. Виростав у 20 курені ім. Пилипа Орлика в Рогатині, де здобув ступінь розвідувача й досвід «бережанського» пластового табору на Лисоні (1928 р.), водних таборів «Чорноморців» на Дністрі (1928, 1929 рр.).

Очевидно, він був членом ОУН і «мотором» цього куреня. Але жив «на два міста»... Окрім Граца часто перебував у Відні, куди в кінці 1932 року і переїхав, а в 1933 році очолив уже XIII пластовий курінь УУСП ім. 22 січня у столиці Австрії. Згодом Ярослав Ткачук опинився в радянських концтаборах (заарештований за антирадянські листівки і засуджений до п'яти років ув'язнення). Як громадянин Польщі зголосився до польської армії генерала Андерса, завдяки чому вирвався з Сибіру. Після Другої світової війни оселився у Польщі, звідки емігрував на захід. Помер 1983 року в Англії, у місті Герсфорд (англ. Hereford).

^ Богдана Ставнича Салабан-«Данка» на пластовому вишкільному таборі в горах Адірондак, 1957 р.

У курені в Граці в 1932 році було 8-9 членів⁴. Заступником курінного і суддею був Михайло Мартинюк-«Місько», який також відповідав за навчання куреня сигналізації (вихованець 1 полку ім. Петра Конашевича-Сагайдачного у Львові, у 1938 р. здобув ступінь доктора медицини). Писарем і фактично спортивним референтом куреня був Микола Сомчинський, який у 1931—1932 рр. був членом Співки українських студентів у Вільні в Литві. Подальша їх доля наразі невідома. Про скарбника куреня Богдану Ставничу буде мова далі.

Троє членів куреня у короткому часі його залишили. Серед них був розвідчик Андрій Гаврилишин (ймовірно, вихованець 6 куреня ім. Івана Богуна в Перемишлі), який в кінці 1932 року «відїхав до Галичини». Восени того ж року відійшов із куреня Євген Мацяк (доктор з аналогічним ім'ям і прізвиськом брав участь у похоронах Степана Бандери в Мюнхені). Також із куреня був виключений Іван Куріца з Настасова біля Тернополя, який згодом стане доктором медицини і помер 2 березня 1987 р. в Граці.

¹ З життя частин СУПЕ за XXI-ий пл. рік // Молоде життя. — Листопад 1932. — Ч. 3-4 (79-80). — С. 22.

² Вісти Союзу Українських Пластунів Емігрантів. — Ч. 12. — Травень-червень 1932. — С. 2.

³ З життя СУПЕ // Молоде життя. — квітень 1933. — Ч. 5-6 (81-82). — С. 22—23.

⁴ ЦДАГОУ. — Ф. 269. — Оп. 1. — Спр. 944. — Арк. 29—30, 33.

Щонайменше двоє членів куреня були активними членами УВО і ОУН. Роман Лебедович (прибув з куреня в Лювені), вихованець 5 куреня ім. Ярослава Осмомисла в Стрию, ще до Граца відбув 8 місяців ув'язнення у польських тюрмах за приналежність до УВО-ОУН (згодом виконуватиме функції лікаря на різних вишколах в ОУН та стане однією з жертв допитів ката-гестапівця Вірзінґа). А студент-медик Степан Долинський-«Комар», вихованець 7 куреня ім. Князя Льва і 10 куреня УУСП «Чорноморці», 30 листопада 1932 року буде керівником «ексу»-нападу ОУН на пошту в Городку. Стане політв'язнем польських тюрем, а 12 грудня 1939 року його заарештує НКВД (загине у тюрмі).

За спогадами М. Чировського, курінь «діяв кілька років по всім пластовим приписам»⁵. Цікавий нюанс, який впливає із курінних звітів: окрім пластових видань він передплачував лише оунівську «Розбудову нації». Однак певні перерви в діяльності таки були, адже взимку 1932—1933 року курінь втратив з різних причин більше половини свого складу. У травні 1934 року, рівно через два роки після виникнення цього осередку Пласту, офіціоз СУПЕ «Пластові вісті» опублікував коротку замітку, що курінь відновив свою діяльність. Курінним зазначався братчик Володимир Салабан⁶.

У своєму звіті до команди СУПЕ від 20 червня 1934 року XI курінь ім. Ф. Черника в Граці зазначав: «Праця гуртка почалась від 5. IV. 1934 р. З тим днем Команда СУПЕ признала гурток і згодилася на назву XI. к. ст. пл. ім. Ф. Черника. Від цього часу відбулися 8 сходи гуртка і 2 сходи Команди. Відчитано 6 відчитів по більшій часті та змісту. Гурток зареєстрував по своїх статутах в австрійським Landes-[нерозбірливо] і в Ректоратах Університету техніки. На підставі того статута команда постановила переводити вписи на грацькі високі школи, але виключно лишень для пластунів»⁷.

Курінний Володимир Салабан вів переговори з комісаром австрійських пластунів (скавтів) Стирії про співпрацю їхнього осередку з місцевими австрійськими скавтами. Однак переконався, що «австр[ійський] теперішній пласт має чисто партійний характер (католицький) і не підходить ані трохи своїм змістом і програмою цілям укр. пласту, тому дальші зустрічі не відбулися».

⁵ Чировський М. *Чертками по історичному минулому УСТ «Січ» в Граці // Український Грац-Леобен: статті, есеї, спогади.* — Ньюарк—Кліфтон, 1985. — С. 25.

⁶ Хроніка // *Пластові вісті.* — Травень 1934. — Ч. 3 (29). — С. 6—7.

⁷ ЦДАГОУ. — Ф. 269. — Оп. 1. — Спр. 944. — Арк. 55.

< Фото Володимира Салабана, курінного пластового куреня в Граці, на офіційних документах. Фото надала донька Дора Горбачевська, Гр.

<p>6</p> <p>Couleur des Yeux Colour of Eyes Farbe der Augen</p> <p>Couleur des Cheveux Colour of Hair Farbe des Haars</p> <p>Signes particuliers Special Peculiarities Besondere Kennzeichen</p> <p>Adresse ordinaire Permanent Address Ständige Adresse</p> <p>Nationalité Nationality Staatsangehörigkeit</p> <p>Université University Hochschule</p> <p>Faculté Faculty Fakultät</p> <p>Association des Etudiants de Students' Association Studentenschaft</p> <p>Recommandations (s'il y a lieu) Office Held (if any) Tätig in der Studentenschaft als</p>	<p>7</p> <p>Début de la Validité Date of Issue Ausgegeben am</p> <p>Date d'Expiration Date of Expiry Erlischt am</p> <p><i>Margaret U. Hael</i> Secrétaire Secretary Schriftführer 3 Endsleigh Street, London, W.C.1</p> <p><i>Salaban Vladimir</i> Signature du Porteur. Signature of Bearer. Eigenhändige Unterschrift des Inhabers.</p>
<p>black</p> <p>brown</p> <p>none</p> <p>Lyons Island, W. Stangi 2/4</p> <p>Moravian</p> <p>Brac (Austria)</p> <p>Medicine</p> <p>"Besus"</p>	<p>7/7/32</p> <p>7/7/1933</p> <p>Official Stamp of C.I.E., Commission III</p> <p>AMTSSTEMPEL DER DRITTEN KOMMISSION DER C.I.E.</p>

Важливо зазначити, що курінь зголосився до Центрального союзу українського студентства (ЦеСУС) як окремий член цієї міжнародної спілки українських студентських товариств. Один член гуртка планував взяти участь у таборі на «Соколі» в Карпатах. На зиму 1935—1936 років планувалось проведення кількатижневого лещетарського табору в австрійських Альпах. Мрію про зимовий табір в Альпах Пласт реалізував уже після Другої світової війни. І такий табір, хоч і кількаденний, сьогодні є звичною щорічною практикою.

У тому часі курінь нараховував всього лиш 4 членів: розвідувачів Володимира Салабана та Богдану Ставничу (обоє вихованці яворівського Пласту під проводом Івана Чмоли), учасницю Софію Снігоровську-«Сонку» («Гребля», помре у 1965 році в США), а також прихильника Андрія Козака (проводив в курені вишкіл з газооборони і газознавства).

Володимир Салабан і Богдана Ставнича-«Данка» у 1939 році одружилися у віденській церкві св. Варвари. А у 1943 році у них народилася донька-пластунка Дора Салабан — більш відома в Пласті США як Дора Горбачевська із куреня «Ті, що греблі рвуть», до якого належала і її мама. Найближчими подругами Богдани Ставничої були Цьопа Паліїв і Ганка Коренець, із якими вона разом організувала табори на Соколі в 1930-х роках, а згодом провадила пластову працю у США та Канаді.

На початку 1935 року, очевидно, знову під впливом ОУН, в Граці відбулась консолідація в стилі інтегрального українського націоналізму. Нещодавно створене та юридично легалізоване студентське товариство «Україна» влилось до «Січі». Так само вчинив і пластовий курінь, оскільки відбулось «включення його членства до "Січі", із своєю ідентичністю як пластова організаційна одиниця». Ця консолідаційна ініціатива українських студентів подавалась як приклад взаєморозуміння між українцями на чужині, про неї з'явилась окрема публікація в авторитетному львівському щоденнику «Діло» за 26 березня 1935 року⁸.

— ” —

**НАЦИСТСЬКИЙ АНШЛЮС АВСТРІЇ І
ДРУГА СВІТОВА ВІЙНА ПРОЙШАЛИСЬ
НЕ ЛИШЕ ПО ПЛАСТУ В ГРАЦІ,
А Й ПО РОДИНАХ ГРАЦЬКИХ ПЛАСТУНІВ.**

⁸ Студентські справи: важна подія в житті українського студентства у Граці // Діло (Львів). — 1935. — Ч. 79. — 26 березня. — С. 5.

⁹ Г. К[оренець]. Пам'яті св. п. Богдани Ставничої-Салабан // Вістник. — 1976. — Ч. 1-76. — С. 1—2.

¹⁰ Як вони живуть, працюють, плянують (Хроніка з червня) // СКОБ. — 1948. — Ч. 9. — 11 липня. — С. 2.

Війна розлучила подружжя Володимира Салабана (як лікар брав участь в Сталінградській битві, після радянського полону залишився в Австрії, де і помер у м. Лінц у 1993 році) та Богдани Ставничої (лікар-офтальмолог, згодом психіатр, емігрувала з донькою до Німеччини, відтак до США, де померла у 1976 р.)⁹.

Після війни пластова діяльність у столиці Стирії відновились. Упродовж кількох повоєнних років при студентському товаристві «Січ» діяв пластовий курінь ім. Гетьмана Мазепи, який провадив свою діяльність принаймні з 1946 року.

У 1948 році пластова станиця з м. Грац надіслала вітання на Пластовий конгрес, який відбувся в Ашаффенбурзі 28—30 березня. А до літнього табору над озером Гінтерзее коло Зальцбурга (тут 1—27 липня попереднього року відбувся табір «Холодний Яр») станиця Грац зголосила один гурток юнаків. Тобто курінь Гетьмана Мазепи включав не тільки студентів, а й юнацтво.

А 27 червня 1948 року грацькі пластунки провели величаве Свято весни — першу свою післявоєнну прилюдну імпрезу, з участю чужинців (словенської та австрійської скавтських груп). Програма свята включала молебень, який відправив о. Дмитрук, змагання із волейболу-відбиванки зі словенцями (перемогли гості 2:1). Зустріч завершилась вечірньою ватрою, на якій ляндесгавптман австрійських скавтів ствердив: «Говоримо різними мовами, але нас братають спільні ідеали»¹⁰.

▼ Представники української пластової групи в Граці — учасники австрійського Джемборі у Трагіс (TraGIS). Фото з Пластового музею в Клівленді

Одним із членів цього післявоєнного Пласту був інженер Борис Кучинський, який вже у США у 1983 році на Другому з'їзді колишніх студентів Граца і Леобена розважав публіку своїм скетчем-спогадом про пластове життя в Граці у 1949 році¹¹. Можливо, це була якась весела історія про те, як грацькі пластуни в тому році брали участь у міжнародних пластових змаганнях, тобто джемборі австрійських скавтів, що відбувались в Трагес (Tragöß) у федеральній землі Стирія...

У 1951 році пластовий осередок в м. Грац продовжував свою діяльність і був одним з 8 осередків, які діяли в Австрії (Брегенц, Інсбрук, Куфштайн, Зальцбург, Лінц, Грац, Трофаях, Філлях). Влітку цього року місцеві пластуни стали учасниками 7-го Світового скавтського джемборі, яке відбулося в серпні в австрійському Бад Ішлі (Верхня Австрія). З-поміж 41 українського пластуна, що брали участь в зустрічі, 29 були з Австрії, зокрема четверо з Граца¹².

— ” —

**СПОДІВАЮСЬ, ЩО ЦЯ ПУБЛІКАЦІЯ ДОПОМОЖЕ
З'ЯСУВАТИ ДОЛЮ ЗГАДАНИХ ПЛАСТУНІВ,
ВІДШУКАТИ СВІТАЛИНИ ГРАЦЬКИХ ПЛАСТУНІВ
ПІСЛЯ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ,
ЯКІ БУЛИ ПОМІЩЕНІ У «ПРОПАМ'ЯТНІЙ КНИЗІ»
І ЯКА ТОЧНО ДЕСЬ ЗБЕРІГАЄТЬСЯ
У ПІВНІЧНІЙ АМЕРИЦІ.**

Це була хроніка діяльності, куди вписувались і вклеювались різні інформації про важливі події життя студентів Граца і на яку часто посилаються у своїх спогадах грацчани.

¹¹ Л. Ф. Другий зїзд колишніх студентів Грацу і Леобену // Український Грац-Леобен: статті, есеї, спогади. — Ньюарк—Кліфтон, 1985. — С. 170.

¹² М. Т. Сьоме світове й міжнародне джемборі 1951 року (підготовка й участь українських пластунів) // Пластовий шлях. — 1999. — Ч. 1 (121). — С. 48—49.

✓ Учасники табору юнаків над озером Гінтерзее коло Зальцбурга, у якому планувало взяти участь і юнацтво м. Грац. Літо 1948 року, замальовка Леоніда Перфецького

9 листопада 1923, с. Звиняч, Україна —
25 вересня, 2019, м. Шампейн, США

ПЛ. СЕН. ДР. ДМИТРО ШТОГРИН, ЧОК

*Ідуть останні з Могікану,
Лишають голубі сліди.
Ми провели у путь останню
Людину в німбі доброти.*

*Негоди, радощі, невдачі —
Всього бувало на віки,
Та де ж міг хлопець сили брати?
Слова на траурнім вінку*

*Такі прості й такі високі:
Юнак і вчитель дорогий...
Земля хай пухом, вічний спокій!
Він з гідністю пройшов по ній!
Людмила Паниченко, Київ*

Ці поетичні сентименти всеціло зображують молодого хлопця, великого патріота та нашого пластового друга — сл. п. Дмитра Штогрин. Дмитро походив зі свідомої української родини, із села Звиняч, тепер Чортківського району на Тернопільщині, яке пишалося національною гордістю. Перша вістка про місцевість появилась у сивій давнині, 1549 року. На молодого юнака надбання віків і патріотична верва (патріотичний запал) мали свій вплив. Тут залишилися докази трипільської культури; тут знайдено козацьку зброю в курганах, тут під час Першої світової війни сформовано відділи УСС та УГА, а в 1920-х роках діяла УВО. Під час війни в підваллях родинної хати заснований був штаб-криївка, в якій згодом переховувалися бійці УПА. В такій спадщині й атмосфері виховувався та формував свій характер юнак-пластун Дмитро.

У 1945 році Дмитро опинився в таборі переселенців в Авґсбурзі, Німеччина, а в 1946 з іншими пластуна-

ми-однодумцями створив новий старшопластунський курінь «Чота крилатих» імені Євгена Коновальця. Курінь названо на підставі однойменної книжки Юрія Шкрумеляка. Твір був екзотичний, романтичний та фантастичний, що було співзвучним з почуттями юних душ.

Дмитро в Авґсбурзі вступив до Українського вільного університету (1947—1948), а згодом переїхав до США, де пішов на працю, відвідував вечірні університетські курси, очолив пластову станицю Міннеаполіс та провадив драматичним гуртком. В 1952 році на відвідинах у Вінніпезі, Манітоба, Канада, зумів організувати нову стежу «Чоти крилатих», а разом з тим зацікавився пластунку Евстахію Барвінську, з якою згодом одружився. Влітку 1955 року почав студії на слов'янському відділі Оттавського університету, спеціалізуючись в українській літературі ХХ століття, та завершив науку у 1958 році ступенем магістра (M.A., summa cum laude), а в 1959 доповнив знання бакалавратом бібліотекознавства (B.L.S.). У 1970 році одержав докторат з філософії (Ph.D. summa cum laude). Крім цих титулів, Дмитро ще відмічений почесними докторатами філософії Мюнхенським та Католицьким Римським університетами.

Дмитро — це згусток енергії та відданості своїм ідеалам. Він провадив пластовими таборами, був виховником, допомагав організації СУМ, щоб наша молодь мала всебічні підпори. В академічних колах видав шість книжок та понад сто статей в українських та англомовних журналах, організував доривочні та сталі конференції, особливо з українськими темами. Він очолював Українське Товариство Бібліотекарів в Америці та ТУСМ і був членом численних американських академічних товариств.

Протягом 95 літ на цій землі Дмитро цілий час докладав усіх сил, зацікавлень та інтелекту, щоб покращити знання про нашу корінну матір — Україну. Будучи головою Славистичного відділу каталогів, членом сенату та професором Іллінойского університету, він зумів побільшити бібліотеку з 10,000 слов'янських книг до теперішнього числа — 750,000 до 800,000 (з чого зареєстровано біля 70,000 українських видань)! Проф. Штогрин був дійсним членом НТШ, УВАН, ОУКО, спілки письменників «Слово», видав низку книжок, між ними «Ukrainians in North America: A Biographical Directory» тощо. Дмитро залишив у смутку дружину Евстахію (64 роки подружнього життя), сина Богдара Олега, доньку Людославу Віру та внучат.

пл. сен. дов. Богдан І. Шулякевич, ЧОК

Пластуни Міннеаполісу під час Свята весни. Невідомий, Микола Микуляк, Ярко Підгайний, Дмитро Штогрин, Ігор Крамарчук, Богдан Крамарчук, Юрко Давидович. 1953 р.

22 липня 1926, м. Львів, Україна —
12 вересня 2020, м. Мельбурн, Австралія

СЛ. ПАМ. ПЛ. СЕН. КЕР. ОКСАНА ТАРНАВСЬКА, гр.

12 вересня 2020 року відійшла на Вічну Ватру надзвичайно дорога нам подруга, піонерка пластового і громадського життя в Австралії, пластунка сеньйорка керівництва Оксана Тарнавська.

Подруга Оксана, членка куреня «Ті, що греблі рвуть», за 94 роки свого життя виховала та збагатила генерації пластунів та української молоді. Вона мала величезний вплив на діяльність Пласту в Австралії, як і рівно ж на розвиток нашої української спільноти, зокрема у Вікторії.

Оксана Тарнавська народилася 1926 року у Львові. Від 1936 року родина мешкала в Самборі, де Оксана вчилася грі на фортепіано у філії Вищого Музичного Інституту ім. Лисенка. В роках німецької окупації продовжувала музичні студії, від 1941 року була членкою Пласту, який тоді існував під назвою ВСУМ (Виховні Спільноти Української Молоді). Належала до гуртка юначок «Калина». У 1943 році склала Пластову Присягу.

У 1944 році родина виїхала з України. Після війни перебувала в таборі ДП в Майнц-Кастелі. Тут Оксана склала матуру і, повна енергії, включилася у відновлену діяльність Пласту. Була виховницею пластунок і учасницею славного Свята Весни — Пластової Зустрічі у Міттенвальді.

^ Ювілейний табір з нагоди 50-ліття новацтва на оселі Сокіл у Вікторії, Австралія, літо 1974/75 рр. Оксана Тарнавська одержує грамоту за підготовку і проведення змагань від Начального Пластуна пл. сен. Юрія Старосольського

У 1948 році Оксана з братом Богданом приїхала до Тасманії, а 1952 року переїхала до Мельбурна.

Поза родиною і Церквою Оксана жила музикою і Пластом.

Вищу музичну освіту здобула в Музичній консерваторії при Мельбурнському університеті, отримавши диплом учительки музики. Згодом заснувала власну приватну музичну школу і водночас працювала вчителькою музики в австралійських середніх школах від 1973 до 1987 року. Музична творчість Оксани охопила фортепіанні твори для дітей та пісні для дітей і молоді, видані збірником «Співаймо і граймо».

Від самих початків Оксана була активною в громадському і церковному житті і жертвенно фінансово підтримувала різні громадські та церковні установи, про що свідчить низка почесних грамот, яких вона була удостоєна. Була активною членкою Союзу Українок Австралії (відділ ім. Олени Теліги), учасницею З'їздів СУА, Дня Союзянки та інших свят СУА. Довгі роки Оксана була акомпаньаторкою мішаного хору «Чайка» в Мельбурні, але, певно, найбільш відома вона як організаторка і диригентка Молодечого катедрального хору при українській католицькій парохії Апостолів Петра і Павла в Мельбурні. Цю роботу Оксана прова-

^ Вишкіл гніздових на оселі «Сокіл» у Вікторії, із запрошеним доповідачем, Головним булавним УПН пл. сен. Теодосієм Самотулкою, Старим Орлом, з Америки (посередині, в темному однострою), літо 1977-78 року Оксана Тарнавська, інструктор і організатор вишколу, стоїть крайня справа

дила безперервно більше як 50 років, від 1959 до 2011. За ці роки більше 800 дітей і молоді перейшли через ряди Молодечого катедрального хору. Хор не лише співав щомісячно Божественну Літургію, а й давав концерти в багатьох містах Австралії, видав три платівки пісень.

Складно собі уявити Пласт в Австралії без дрібної, скромної, але вічно працюючої постаті подруги Оксани, званої під псевдом «Крапка».

Від самих початків Пласту в Австралії Оксана була членкою Проводу: у 1953—61 роках — кошова станиці Вікторія, у 1963—69 — Крайова командантка пластунів, у 1979—84 і знов у 1989—92 — Крайова референтка новацтва, у 1993—97 — членка Крайової Пластової Ради.

В роках, коли Крайовий Провід переходив з Мельбурна до Аделаїди чи Сіднея, Оксана вступала до станичного проводу Вікторії. На крайовому рівні Оксана постійно організувала крайові Змаги і Злети новацтва. Рівночасно була майже постійним членом або дорадником крайової чи станичної Референтури вишколу, зокрема виховників новацтва, де за її ініціативою, організацією чи порадою регулярно проводилися вишколи нової генерації виховників, гніздових і зв'язкових.

За ініціативою Оксани в 1983 році вийшла серія з трьох Новацьких книжечок, на підставі яких все новацтво в Австралії здійснювало виховну програму. Згодом ці книжечки поширилися і на інші краї. В 1970 році уперше видано в Австралії пластовий співаник «У мандри», редактований Оксаною, який не раз був передрукований і напевно ще лежить на не одній пластовій полиці.

За видатну виховну працю в Пласті, зокрема на початках діяльності в Австралії, 1958 року Оксана була нагороджена орденом св. Юрія в золоті, а 1975 року — почесним членством Української громади Вікторії за громадську працю. 2001 року австралійський уряд нагородив її Орденом Австралії (Order of Australia) за доволітню працю з молоддю.

Але для Оксани, як вона завжди казала, найбільшою нагородою була вдячність і признання, приємні спогади сотні членів молодечого хору, новаків і юнаків та друзів пластунів, яких вона виховувала чи з якими працювала, щоб виховати нові генерації свідомої української молоді.

Дякуємо, Оксано!

Пластова родина й українська громадськість втрапили щиру і віддану українську патріотку і діячку. Пам'ять про подругу Оксану залишиться назавжди в наших серцях.

Вічна їй пам'ять!

Сильно, Красно, Обережно, Бистро!

Крайова Пластова Старшина Австралії

6 квітня 1959, м. Чикаго, США —
16 серпня 2020, м. Київ, Україна

ПЛ. СЕН.

МАРТА КОЛОМИЄЦЬ, ПС

ПЛАСТУНКА, ЖУРНАЛІСТКА, ОЧІЛЬНИЦЯ ОСВІТНИХ,
СУСПІЛЬНИХ І ХАРИТАТИВНИХ УСТАНОВ І ЗАХОДІВ

ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ

Народилася Марта Коломиєць у Чикаго в родині Анатолія і Любомири (з роду Караван) Коломийців, активістів культурних і громадських заходів.

Спочатку виростала в українській частині міста і мала змогу закінчити перші три класи у щоденній українськомовній школі при церкві свв. Володимира й Ольги.

Коли родина переїхала в іншу частину міста, Марта ходила до щоденної американської школи (12 кл.), а суботами — до школи українознавства, до 11 кл. включно, яку закінчила матурою.

Закінчила студії англійської мови й літератури та славістики в Іллінойському університеті (в Чикаго) 1980 р. дипломом бакалавра. Після цього спеціалізувалася в журналістиці в Іллінойському університеті (в Урбана Шампейн), отримала диплом магістра 1981.

Батько Марти ще 5-6-літньою дитиною пережив Голодомор 1932—33 на Полтавщині, тож дочка мала емоційне пов'язання з цією національною травмою. Марта присвятила багато часу збиранню по різних містах Америки свідчень жертв та очевидців Голодомору. Ці записи вона передала для архіву і для публікації Американській Конгресовій Комісії дослідження Голодомору.

Працювала журналісткою у тижневику «Ukrainian Weekly» у 1982—84 роках, а після того — як позаштатна журналістка в американському феміністичному журналі «Ms. Magazine».

Від 1985 року була директоркою програм в Українському Інституті Америки (в Нью-Йорку).

Їздила в Україну як перша українська журналістка; після зустрічей з шістдесятниками та після публікацій розмов із ними її офіційно видворили з України 1987 року.

Повернулася до «Ukrainian Weekly» 1988 року; стала однією з перших акредитованих журналістів в Україні. Від 1991 і з перервами до кінця 1996 року працювала як кореспондент у київському б'юро щоденника «Ukrainian Weekly» (спільно зі «Свободою»). Там зустрічалися міжнародні й українські журналісти, громадські діячі і дисиденти.

Була також репортером для американської сітки новин (AP) та англійського журналу «Newsweek».

Започаткувала мережу прес-клубів по різних містах України. Брала участь у розвитку проєктів (один із них очолювала) Інституту демократії ім. Пилипа Орлика в Києві.

Марта була активною у різних громадських заходах допомоги й освіти жінок, головою Правління Українського жіночого фонду в Києві.

У Києві познайомилася й 1994 року одружилася з істориком і тележурналістом Данилом Яневським. У 1996—99 рр. очолювала пресову службу американської державної установи USAID (Американська агенція міжнародного розвитку).

Між 1996 і 2009 роками працювала в приватних або державних американських установах (серед них Фондація Україна-США), які розвивали і підтримували програми освіти й демократії в Україні. У 2007—09 роках була директором програм (на Україну) Національного демократичного інституту. Від 2010 до 2013 працювала в Чикаго як директор програм і комунікації Українського католицького університету (УКУ). Від січня 2013 аж до смерті була директором представництва на Україну американської державної програми ім. Фулбрайта (обмін науковцями і студентами).

Ініціювала і вела добровольчі проєкти допомоги багатьом особам і громадським організаціям у різних ділянках. Якщо сама не могла комусь допомогти чи порадити, то скеровувала до інших осіб, яким вона раніше допомогла, бо знала, що вони не відмовлять (за словами Мартиної двоюрідної сестри).

Подруга Марта разом зі своїм чоловіком випустила фільм про життя Патріярха Йосипа Сліпого (2002).

МАРТА — ПЛАСТУНКА

Від дитинства Марта належала до Пласту. Згодом була членкою куреня «Перші Стежі». Вона завжди була готова допомагати у пластовій праці; куди б вона не їздила на довше як два тижні, завжди брала до валізки чи наплечника пластовий однострій.

^ Три Марти-«стежинки» і одна Гілларі: Марта Коломиєць, Марта Зелік, Гілларі Клінтон і Марта Яросевич Голдер, Київ, липень 2010 р.

В Америці вона відбула різні пластові табори і вишколи; коли жила в Чикаго, була новацькою виховницею. Була інструктором на вишколі юнацьких виховників на «Новому Соколі», співорганізатором програми і бунчужною мандрівного табору в горах Адірондакс (США) як частини Ювілейної пластової зустрічі 1982 року. Після переїзду в Україну допомагала в організуванні пластової станиці в Києві.

В Україні Марта була сильно заангажована у різних громадських заходах, тож можна твердити, що була «пластункою для громади». Вона виконувала згадані функції і десятки тихих завдань на користь Україні. Як підсумував її життя кир Борис Гудзяк, «вона була присутня у всіх основних життєдайних процесах незалежної України».

МАРТИНА ПРАЦЯ ДЛЯ УКРАЇНИ І ГРОМАДИ

Між 1960 і 1970 роками в Пласті діяспори звертали увагу на те, що метою Пласту є виховувати не тільки повноцінну українську людину-громадянина, а й провідників громади з державницьким підходом. Ми навіть мали річний клич «Обличчям до громади». І в тих часах бувало, що в різних містах чи й країнах діяспори пластуни були у проводі більшості різних українських організацій.

В місті, де виростала Марта Коломиєць, серед громадських активістів, які мали на неї найбільший вплив, були її мама (медсестра, кол. комендантка пластових таборів) і батько (мистець), обоє чільні ініціатори та організатори різних заходів. Може, саме від батьків іскри заохоти до громадської праці запалили чи й поселили і посилили подібну відданість у душі нашої Марти.

Марта переїхала в Україну 1991 р. За тих майже 30 літ вона зуміла проявити себе як ініціаторка і провідниця багатьох корисних акцій для України й окремо для її громадян. Не дивно (як підраховують електронні засоби), що на відео з київських похоронних відправ за Мартою дивилися понад 40,000 осіб. Вона своєю працею, серцем й особистістю сколихнула багато людей і, може, вкинула не одним свої іскорки запалу до праці для громади.

Інформації зібрані від Мартиних приятельок Орести Фединяк, Марти Яросевич Голдер, Софійки Зелік, Софійки Геврик; зі статті Роми Гадзевич (ред. «Ukrainian Weekly»), Енциклопедії Української Діяспори та різних ЗМІ.

пл. сен. кер. Лариса Залеська Онишкевич, ПС

24 листопада 1970, м. Львів —
22 травня 2019, м. Дніпро

РОМАН ДОСЯК — «ДУСЯ»

Роман був одним із тих, хто відроджував Пласт в Україні у 1989 році, брав участь у першому пластовому таборі, що його силою розганяло КГБ.

Закінчив Міжрегіональне вище професійне училище автомобільного транспорту та будівництва у Львові. Мешкав у селі Ліщин на Жидачівщині. 27 вересня 2018 року вступив на військову службу за контрактом. Солдат, стрілець-помічник гранатометника гірсько-штурмового відділення 1-го взводу 2-ї роти, 109-й гірсько-штурмовий батальйон.

18 травня 2019 року для захоплення ротного опорного пункту бригади, яка обороняє селище Кримське, група ворожої піхоти опівночі перемістилася в «смугу забезпечення».

«Для прикриття дій своєї піхоти ворог розпочав інтенсивний обстріл наших позицій з гранатометів різних систем, великокаліберних кулеметів та стрілецької зброї. Солдати Петро Парсенович та Роман Досяк в цей час знаходилися на взводному опорному пункті. Помітивши переміщення ворога, вони разом з товаришами відкрили вогонь по групі противника. В результаті рішучих дій наших захисників ворог був змушений відступити.

Для прикриття відступу противник посилив обстріл взводного опорного пункту, в результаті чого Петро і Роман отримали поранення», — розповів речник прес-центру ООС на брифінгу в неділю, 19 травня 2019 року.

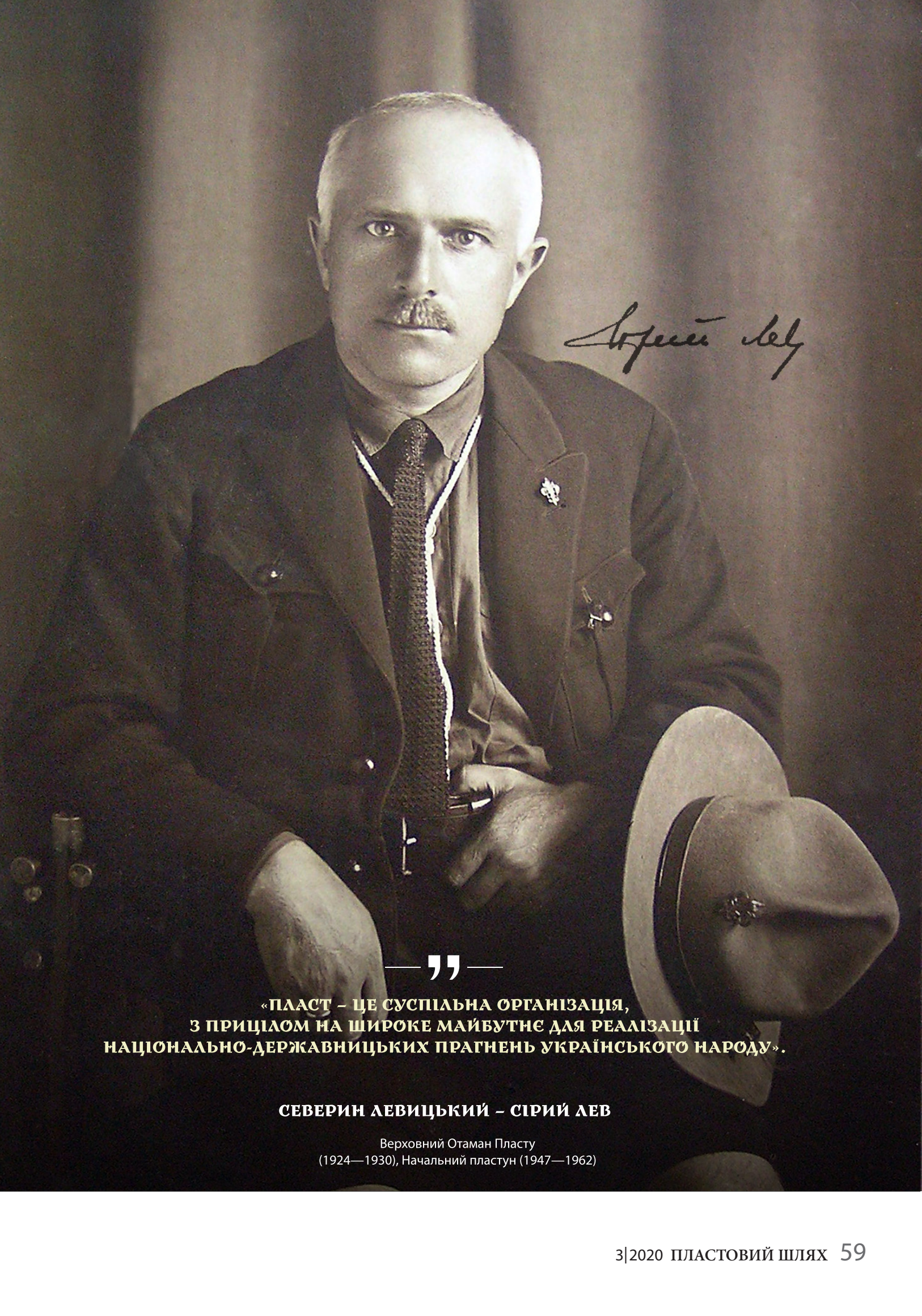
Куля влучила солдатів в чоло: вхідний отвір над правим оком, вихідний — з лівої скроні. Пораненим надали першу домедичну допомогу й евакуювали. Романа доставили до Дніпровської обласної клінічної лікарні імені І. І. Мечникова 18 травня без свідомості.

«Тривала нейрохірургічна операція, складна боротьба за життя в реанімації.

Вдень і вночі анестезіологи і нейрохірурги робили все з надією на покращення, з вірою в життя. На жаль, цього разу смерть була сильніша. Серце Романа зупинилось о 23.15», — написав на своїй сторінці у соцмережах лікар Олександр Толубаєв.

Похований на полі Почесних поховань Личаківського кладовища у Львові. Нагороджений орденом «За мужність» III ступеня (посмертно). Вдома у нього залишилися мати, дружина та двоє дітей.

За матеріалами «Книги пам'яті» та інших відкритих джерел

Северин Лев

— ” —

**«ПЛАСТ – ЦЕ СУСПІЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ,
З ПРИЦІЛОМ НА ШИРОКЕ МАЙБУТНЄ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ
НАЦІОНАЛЬНО-ДЕРЖАВНИЦЬКИХ ПРАГНЕНЬ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ».**

СЕВЕРИН ЛЕВИЦЬКИЙ – СІРИЙ ЛЕВ

Верховний Отаман Пласту
(1924—1930), Начальний пластун (1947—1962)

47-ий курінь УПС «Вовча Ліга»

НА ДІДЬКА — ХРЕСТ! НА ВОРОГА — МЕЧ!

Наша діяльність зорієнтована передусім на практичну реалізацію виховної пластової методи, щоб примножувати спільноту справжніх будівничих Української Держави. Головна Пластова Булава, на внесення Головної Булавної УПС, 19 травня 2020 р. Б. погодила реєстрацію куреня УПС «Вовча Ліга». Куреню надано реєстрове число 47 та затверджено проєкти курінних відзнак та прапора. Плоди багаторічної праці різних поколінь «Вовків» увінчані саме в цей, ювілейний 5-ий рік, який минає з початку процесу відновлення куреня «Вовча Ліга».

ПЛАСТОВИЙ
ШЛЯХ

ЩОКВАРТАЛЬНИЙ ЖУРНАЛ
ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ ТА ІНФОРМАЦІЇ